

ביטאון עמותת יש

ילדים ויתומים ניצולי שואה בישראל (ע"ר)

YESH

Children & Orphans Holocaust Survivors in Israel (R.A)

ביטאון ראשון וביטאון שני, שנת 2019

דצמבר 2019

הנהלת עמותת יש

רחוב יהודה הלוי 143, קומה 2, תל אביב מיקוד: 6527622 ת.ד. 51426
מס' טלפון 03-562979 (בתיאום טלפוני מראש), מס' פקס 153-3-5602979
Email: amutatyesh@gmail.com www.holocaustchildren.com

תודות

שמות התורמים לעמותת יש

אלין וג'ורג' גוטלמן
נרית ווינצוויג
אנה שבתאי

חברי המערכת

בתיא רפפורט, יו"ר
מרים ברנאי
רלי רובינזון
פנינה בידרמן
עימוד: פרינט "דף אור"
הדפסה: פרינט "דף אור"
הפקה: ירוחם צ'וקליה

שמות התומכים לעמותת יש

ועידת התביעות

המשרד לשוויון חברתי

לזכר חברינו שהלכו לעולמם

שמות הנפטרים 2018-2019

השופטת נאוה אפל דנון ז"ל - היועצת המשפטית
של עמותת יש
מרים דוידסון ז"ל - יו"ר סניף חדרה
משה מנדל ז"ל - יו"ר סניף אשקלון
דוד אריאל - חבר וועדת הכספים סניף אשקלון
ראובן מלי ז"ל - אביה של אורלי גולדשטיין, חברת
הוועד המנהל
מירי ליסטק ז"ל - אשתו של חיים ליסטק, חבר
וועדת ביקורת
בטי עופר ז"ל - אחותה של לאה קנטי, יו"ר סניף
אשדוד
ג'ורג' גוטלמן ז"ל - תורם נדיב לעמותת יש
משה חיימוביץ ז"ל - בעלה של צביה חיימוביץ,
יו"ר סניף חיפה

תשלום דמי חבר לשנת 2020

100 ₪ ליחיד

150 ₪ לזוג

דמי החבר מהווים חלק חשוב מאוד בתקציב התפעול של העמותה.
הנכם מתבקשים לשלם בהקדם את דמי החבר לשנת 2020-2019 באמצעות צ'ק.
יש להקפיד לרשום את הפרטים הבאים:

שם, כתובת, סכום.

אין באפשרותנו לשייך את התשלום לחבר ולשלוח את הקבלה ללא פרטים מזהים ומדויקים.
על כן חשוב מאוד לציין את שם המשלם במלואו.

ניתן לשלוח את הצ'ק ו/או השובר ל: ת.ד. 51426, תל אביב 8527622

ביטאון ראשון 2019

עמוד 4	דבר יו"ר העמותה גב' מרים גרייבר
עמוד 5	הכנסים שנערכו – במילים ובתמונות
עמוד 6	כנס יהדות צפון אפריקה בשואה
עמוד 7	דברי מרים בכנס בנושא יהדות צפון אפריקה בשואה
עמוד 10	על גילוייה של יהדות צפון אפריקה בתקופת השואה - פרופ' חיים סעדון "בנגאזי – ברגן – בלזן" – ספרו של יוסי סוכרי
עמוד 12	מפגש סניפים
עמוד 13	דברי מרים במפגש חברי עמותת יש "משואה לתקומה"- מפגש עמותת יש, דברי לבנה דינרמן
עמוד 16	הנצחת נשים בשואה
עמוד 17	דברי מרים בכנס הנצחת נשים בשואה
עמוד 18	חוה ניסימוב – הילדה האינסופית – יותם שווימר עורך ספרותי
עמוד 18	רונה ספורטה - מפיקת ההצגה "אלמלא"
עמוד 20	"ואני נולדתי" שירה של חווה סימנטוב מה שנותר – נשים מותירות זיכרון
עמוד 23	פעילות בסניפים
עמוד 24	סיכום פעילות סניף חיפה והצפון - צביה חיימוביץ 2019 חדשות מסניף ירושלים - אסתר פרידמן
עמוד 25	ביטאון שני 2019
עמוד 27	דברים שחשוב לדעת
עמוד 30	הכרה בניצולי שואה
עמוד 32	הכרה בניצולות כיוצאות גטאות
עמוד 33	זכות החולה לדעת
עמוד 35	ממדף הספרים
	"ציפור בלי כנפיים" - סיפורה של ציפורה אידלשטיין
	ילדה אבודה באושביץ, סיפורה של קתלין ריינר שוורץ
	רשימת חברי ועד המנהל

לחברים הזוכים להכרה בקהילה

ברכות לחברינו **רחל כץ וירוחם צ'וקליה** שנבחרו להיכלל ביו 23 יקירי העיר רמת גן לשנת תש"פ.
רחל וירוחם נבחרו בשל היותם מתנדבים שנים רבות בעמותת "יש". ראש העיר כרמל שאמה הכהן בירך את הנבחרים " יקירי העיר מהווים דוגמה ומופת לנוער הרמת-גני ששואב מהם ערכים של רעות, אהבת חיים ותרומה לזולת".

דבר המערכת

חברים יקרים, אנו שמחים להגיש לכם את בטאון 2019 על שני חלקיו. עברה עלינו שנה רבת פעילות בעמותה ואנו שמחים לדווח עליה. ערכנו שלושה כנסים גדולים ואנו מביאים לכם טעימה מכל אחד מהם. הסניפים דיווחו על פעילויות מקומיות ושלחו לנו רשמים ותמונות. במקביל אנו עושים מאמץ במסגרת הבטאון להעשיר אתכם במידע ועדכון זכויות. שלכם, חברי מערכת הבטאון.

דבר יו"ר העמותה גב' מרים גרייבר

אני מאד גאה בעמותה שלנו, עמותה ייחודית בהרכב חבריה. עמותת יש מכילה בתוכה באהדה חברים ממערב אירופה, מזרח אירופה וצפון אפריקה. כולנו עוזרים אחד לשני ושמחים בשמחת חברינו וכולנו כואבים כאשר אחד החברים הולך מאתנו. בשנות המלחמה האכזריות באירופה, האנטישמיות חגגה בכל הארצות אליהן הגיע הצורר הגרמני, וחוקי הגזע חלו על יהודים שהיו תחת שלטון הרייך. בשואה הנוראית נרצחו ששה מיליון מאחינו ע"י הנאצים ותומכיהם ואלה ששרדו נשאר עם צלקות והחזרה לחיים הייתה מסובכת!

לאן את נוסעת לאן את נוסעת
הנצח הוא רק אפר ואבק
לאן את נוסעת לאן את נוסעת
שנים וכלום עוד לא נמחק.
קחי מעיל יהיה לך קר.

מתוך השיר אפר ואבק, מילים יעקב גלעד, לחן יהודה פוליקר

לצערנו 80 שנה אחרי מלחמת עולם השנייה, אנחנו קוראים ושומעים כמעט כל יום שהאנטישמיות בעולם מרימה שוב את ראשה. זה מחזק את מקומה של מדינת ישראל כמדינת העם היהודי וכמקום מקלט ליהודים שנתקלים בגילוייה המכוערים של האנטישמיות.

אני מוחה כפיים לכולכם בעמותה על העבודה ההתנדבותית שלכם בקרב הניצולים. על תרומתכם לבניית מדינת ישראל בכל תחומי החיים, ביגיע כפיים, ברוח, בהקמת ישובים וקיבוצים ובאכלוס הערים. ניצולי השואה ניקלטו במדינה הצעירה שקמה אחרי המלחמה הקימו משפחות והיו לאזרחים מועילים לעצמם ולחברה.

לחברינו היקרים שאבדו את יקיריהם השנה, אני רוצה לשלוח לכם את תנחומינו.
שלא תדעו עוד צער.

בשמי ובשם עמותת יש אנו מודים לדור השני שהצטרפו אלינו בנפש חפצה כדי לעזור בעבודה וכדי להמשיך את המורשת.

מרים גרייבר, יו"ר עמותת יש

הוועד מברך את חברי העמותה לרגל חג החנוכה

ביטאון ראשון 2019

הכנסים שנערכו – במילים ובתמונות

כנס יהדות צפון אפריקה בשואה

יהדות צפון אפריקה בשואה מנחה - גב' רלי רובינזון

תכנית הכנס:

- 10:00 התכנסות וכיבוד קל
- 10:30 מרכז למורשת יהדות לוב - הנצחת הקהילה
קטע שירה, מר אבי נעים

דברים:

- גב' מרים גרייבר, יו"ר ארצית, עמותת יש, ילדים ויתומים ניצולי שואה
- גב' קולט אביטל, יו"ר מרכז הארגונים
- גב' עפרה רוס, מנהלת הרשות לזכויות ניצולי שואה
- יהדות צפון אפריקה בשואה, מרצה פרופ' חיים סעדון
- מפגש אישי עם הסופר יוסי סוכרי, מחבר הספר בנגזי ברגן-בלזן
- קטע שירה מר אבי נעים

ילדים ויתומים ניצולי שואה בישראל (ע"ר)

כנס בנושא יהדות צפון אפריקה בשואה

הכנס יתקיים ביום שלישי,
כ"א בחשון תשע"ט 30.10.2018
בין השעות: 10:00 - 13:00

בסינמטק תל אביב
רח' הארבעה 5, אולם 3

הכנס פתוח לקהל הרחב
מספר מקומות מוגבל, נא להירשם
במשרד העמותה בימי א-ה
בין השעות 10:00-12:00
טל: 03-5602979

דברי מרים בכנס בנושא יהדות צפון אפריקה בשואה

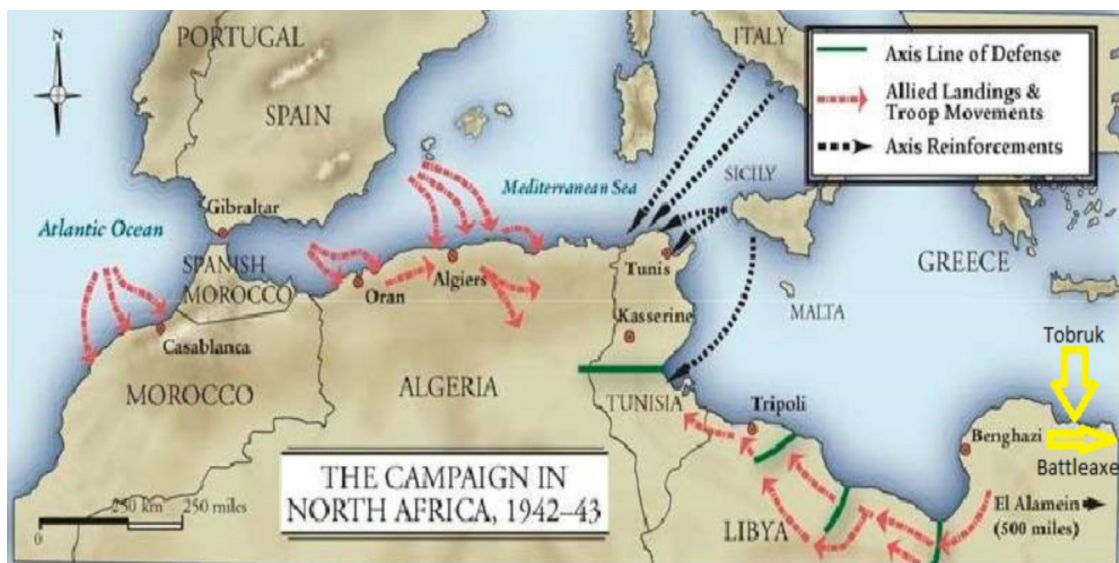
ברוכים הבאים לחברי עמותת יש, לאורחים הנכבדים שבאו לברך, לדור השני והשלישי שהגיעו לכנס חשוב זה. אני רוצה להודות לחברים שלנו בעמותה שהיו חלק חשוב בהכנת כנס זה. תודתי נתונה לגב' בתיה רפפורט, גב' רחל כץ, גב' לאה קנטי, מר ירוחם ציוקליה, מר חיים ליסטק, מר יששכר אלבורג ולמנחה האדיבה שלנו גב' לבנה דימרמן. במעמד זה אני שמחה להציג לכם את היועץ המשפטי שלנו עו"ד מר דן יערי ברוך הבא לעמותת יש.

עמותת יש - ילדים ויתומים ניצולי שואה מארחת אתכם בכנס חשוב זה להנצחת יהדות צפון אפריקה בתקופת השואה. אני מאד גאה בעמותה שלנו ובהרכב החברים שלה. עמותת יש מכילה חברים שהיו ילדים בתקופת השואה - במערב אירופה, מזרח אירופה ובצפון אפריקה.

בשנות המלחמה נרדפו היהודים באירופה וגם בצפון אפריקה - בטוניס, באלג'יר ובמרוקו, שהיו תחת שלטון צרפתי באותה תקופה ובלוב שהיתה תחת שלטון איטליה בת בריתה של גרמניה הנאצית. יהודי צפון אפריקה האמינו וציפו שהמשטר בצרפת יגן עליהם. הם התבדו, מאחר ומשטר וישי התכוון בשלב מסוים לבצע את תוכנית הפתרון הסופי של גרמניה הנאצית ולחסל גם את יהדות צפון אפריקה. משטר וישי שלל את זכויות האזרחות הצרפתית מהיהודים בארצות החסות שלהם, והנחית על היהודים את חוקי הגזע. כמו בארצות מערב אירופה, הופצו עלילות דם גם בצפון אפריקה, כך שגם במדינות האסלם סבלו היהודים מהסתה ועלילות שווא ומפוגרום שבו נרצחו ילדים נשים וגברים.

בעוד שטוניס, אלג'יר ומרוקו היו המדינות הערביות בצפון אפריקה שהיו תחת כיבוש ישיר של הגרמנים. לוב נשלטה על ידי איטליה הפשיסטית ובהשראת המדיניות הנאצית רוכזו יהודי לוב במחנות. את ההרצאה המרכזית בכנס ישא פרופ' חיים סעדון מהאוניברסיטה הפתוחה וממרכז התיעוד על יהדות צפון אפריקה במכון בן צבי.

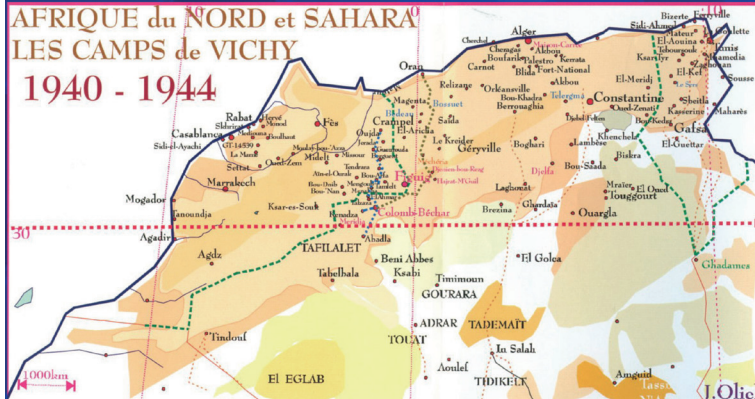
הסופר יוסי סוכרי מחבר הספר בנגאזי-ברדן-בלזן יספר את סיפורה של קהילת לוב בתקופת השואה. אני מקווה שכולנו נשמע ונלמד על פרק פחות ידוע על ההיסטוריה של יהודי צפון אפריקה בתקופת השואה.

המערכה בצפון-אפריקה 1943-1940

על גילוייה של יהדות צפון אפריקה בתקופת השואה | פרופ' חיים סעדון

בשני העשורים האחרונים מתקבל הרושם כי "נתגלה" חלקה של יהדות צפון אפריקה בשואה וזאת אף שחלק ניכר מהתהליכים היו ידועים במחקר כבר עשרות רבות של שנים. הגילוי הזה היה תוצאה של

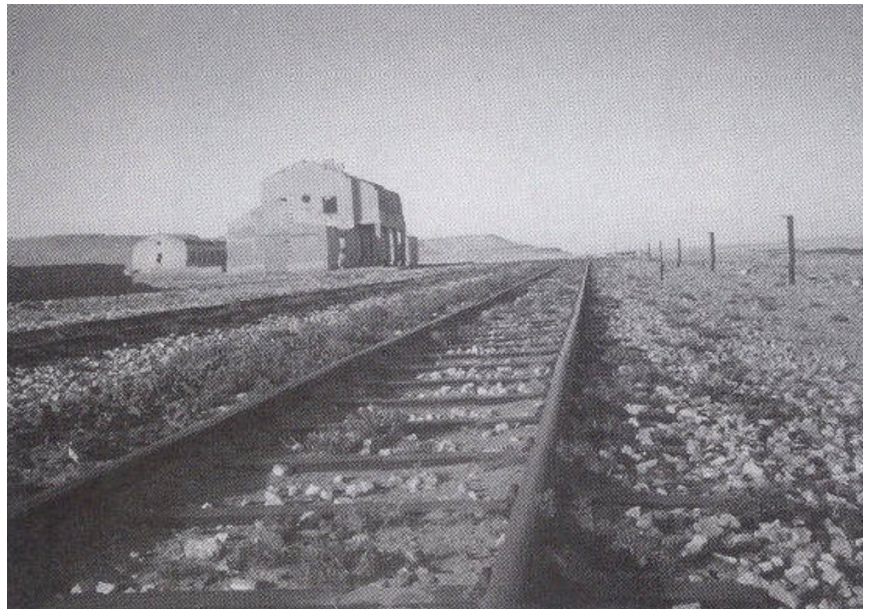
פריסת המחנות בתקופת וישי והכיבוש הגרמני של תוניסיה

תהליכים מקבילים. התהליך האחד היה פתיחת הארכיונים בעולם, ובעיקר בצרפת למחקר של תקופת מלחמת העולם השנייה. לראשונה מסמכים ארכיונים שחשובים לנו להבנת המציאות ההיסטרית של אותה תקופה הפכו לנגישים לציבור ולחוקרים. בין היתר נפתחו תיקים הקשורים לצפון אפריקה. התהליך השני היה הענין הציבורי ההולך וגדל, בעיקר של יוצאי צפון אפריקה, לדעת

על התקופה ולהכיר בתהליכים שעברו עליהם באותה תקופה כשואה. הענין הציבורי הגיע עד המחוקק שהוסיף את יהודי לוב ואת יהודי תוניסיה כזכאים לקבלת פיצויים על פי חוק נרדפי הנאצים. הענין הציבורי חדר גם לכתלי בית המשפט המעורב בקבלת החלטות בנושא זה. מעבר לכך, יוצאי ארצות אלה, המבוגרים מבניהם החלו לדבר, לספר את עדותם, לכתוב, למצוא חומרים שהיו ברשותם על התקופה ולהעבירם לרשות החוקרים. הענין הציבורי היה גם נחלתו של הדור השלישי של יוצאי ארצות אלה שהחלו לשאול שאלות. לתחושות הקיפוח החברתי של שנות החמישים נוספו עתה על ידי הדור השלישי תחושות ההדרה מהסיפור הציבורי ובכלל זה גם להדרה של הסיפור על יהודי צפון אפריקה במלחמה. למה לא סיפרו את הסיפור? ואם

לא די בתהליכים אלה הרי מתרחש גם בימינו אלה דיון בנושא הפיצויים להם זכאים יוצאי ארצות אלה ומעגל המדינות שהוספו לדיון בנושא כולל גם את סוריה וגם את עיראק והרשימה אינה סופית.

דומני כי ההישג הבולט ביותר של המחקר בעשור האחרון הוא בניית תשתית של ידע שלא היה לנו בעבר. הרחבנו את בסיס הידע על התקופה באופן משמעותי. הנה כמה דוגמאות מארצות שונות: הצלחנו לאתר, לחקור ולפרסם את היומן של של קלמנט

מחנות לעבודות כפייה, אלג'יריה ומרוקו

חורי היומן היחידי שיש לנו שנכתב על ידי יהודי "פשוט" ובו הוא מתאר מה עבר עליו ועל משפחתו מדי יום ביומו בתקופת הכיבוש הגרמני של תוניסיה.

מחנה אואד-זם, מרוקו

ליומן של חורי ניתן להוסיף את חליפת המכתבים של משפחת גז עם בן המשפחה, יעקב, שהיה עובד כפייה במחנה בביזרט. מסמכים אלה מלמדים באופן שאינו משתמע לשתי פנים כי הפחד העיקרי של האוכלוסייה היהודית היה יותר מההפצצות, בעיקר של בנות הברית, מאשר מהנוכחות הגרמנית. נכון, צריך להתייחס בזהירות למידע ולקחת

בחשבון כי אולי החשש כי החומר יתגלה גרם לכך שהתיאור של הגרמנים יהיה זהיר. לעומת המסמכים המקוריים האלה שנכתבו בתקופת המלחמה אוסף של עדויות בעל פה, בעיקר של נשים, מביא למסקנה כי החשש מהגרמנים היה גדול יותר ממה שהוא עולה מן המסמכים כולל גם מקרים, אמנם לא רבים, של הטרדה מינית ואונס.

השתתפותם של יהודים באלג'יריה בפעילות מחתרתית נגד משטר וישי ידועה זה מזמן במחקר. מתברר כי מיד לאחר הנחיתה האמריקאית בחופי אלג'יר, אוראן וקזבלנקה החלה מתארגנת קבוצה של הלוחמים לשעבר בפעילות המחתרת נגד וישי. הם הקימו לעצמם ארגון, נפגשו מדי שנה בשנה, ארגנו פעילויות לחברי המחתרת ועסקו בתיעוד פעילותם. את עבודת האיסוף ושימור החומר יש לזקוף לראול כהן חדד שהיה המזכיר הראשון של האגודה. חומר מענין על נושא אחר, רשת ריגול וחבלה שפעלה בתוניסיה. רשת מוניה לא הייתה רשת יהודית אך השתתפו בה גם יהודים. על פעילות זו בתוניסיה לא מצאנו עד עתה מסמכים מקוריים או סוג אחר של מקורות. לאחרונה נמצאו עדויות בעל פה שנאספו כבר לאחר המלחמה ומשום מה לא באו לידיעת הציבור. סיפורו של אלפרד רוסי, עו"ד יהודי ונציב בית"ר בתוניסיה ידוע. הוא ככל הנראה סייע לכוחות בריטיים, הגיע לסיציליה

ושם נהרג בהפצצה. הפעילות של המחתרת באלג'יריה, ולא ציינתי המחתרת היהודית, הייתה פעילות צבאית חובבנית אך פעולה צבאית שהצליחה והיה לה חלק בשינוי פני המלחמה בצפון-אפריקה. חשיבותה של פעילות זו בהחלט רבה.

מחנה ג'אדו, לוב

המחתרת באלג'יריה היא אחד מעוגני הזיכרון של שני ארגונים של יוצאי אלג'יריה. הארגון האחד הוא של יוצאי אלג'יריה בארץ הרואה בפעילותו פעילות של גבורה יהודית. בכל שנה מתקיים יום עיון לציון הנחיתה האמריקאית ולחלקם של היהודים בפעילות זו. מתקבל הרושם כי משנה לשנה העיסוק בנושא זה רק הולך וגדל. בפעילות זו מודגשת הפעילות של מחתרת יהודית. אין ויכוח באשר לחשיבותה של המחתרת שפעלה באלג'יריה. לעומת זאת ארגון יוצאי

אלג'יריה בצרפת מדגיש יותר את הפן הצרפתי של המחתרת ופחות את הפן היהודי. מדוע אם כן הנושא כה מעסיק את הארגונים של יוצאי הקהילות? החברים היהודים במחתרת פעלו כצרפתים וראו את עצמם כצרפתים. הפער בין הזיכרון או עיצוב הזיכרון לבין הידע ההיסטורי הוא משמעותי. לשניהם זכות להתקיים זה לצד זה.

האנדרטה בבית העלמין לה בורג'ל

מרכז התייעוד על יהודי צפון אפריקה במלחמת העולם השנייה שבמכון בן צבי ישמח לסייע באיתור חומרים פרטיים של ניצולי שואה מהתקופה הזו או לתעד את זכרונותיהם למען העתיד של כלנו. שלחו לנו מייל ל najww2@ybz.org.il עבור פרופ' חיים סעדון או דורון קוקוש.

“בנגאזי – ברגן – בלזן” – ספרו של יוסי סוכרי

במסגרת הכנס על יהדות צפון אפריקה, התקיים מפגש אישי עם הסופר יוסי סוכרי שכתב את הספר בנגאזי – ברגן – בלזן בהוצאת עם עובד. במפגש זה הכרנו בנימה אישית את סיפורה העלום והמופלא של יהדות לוב.

בנגאזי-ברגן-בלזן הוא הרומן הראשון בעברית – וקרוב לוודאי בכל שפה – המגולל את סיפורם העלום של יהודי לוב בשואה. קורותיה של משפחה יהודית שההיסטוריה מזמנת לה מערבולת של התנסויות אימתניות, החל בכיבוש הגרמני של לוב ב-1941 וכלה בשחרור מחנה הריכוז ברגן-בלזן ב-1945. בני משפחת חג'ג', מהנכבדות בקהילת בנגאזי, נעקרים מאורח חייהם, מעירם האהובה וממולדתם: עם עוד יהודים לובים הם נלקחים ממדבר סהרה הלוהט, מועברים בספינה למחנה מעצר הררי באיטליה ונשלחים ברכבות אל גרמניה המושלגת, להיכלא ולמות בברגן-בלזן. שלושה מסעות משתרגים פה: מסכת הפורענויות שחווים יהודי לוב, על יחסי העבד והאדון הנטוויים בינם, צאצאי היבשת השחורה, ובין בני אירופה, שוביהם האיטלקים והגרמנים; מסע החניכה של גיבורת הרומן

סילבנה חג'ג', צעירה משכילה, מבריקה ויפת תואר הכופרת בנורמות הפטריארכליות של סביבתה; ומסע צילי בתוך בליל לשונות, שהעיקרית בהן היא הערבית היהודית הלובית. הרומן נע במקצבים משתנים בין יבשות וארצות ומציג בלשון ארצית ופיוטית לסירוגין נרטיב אחר מזה המוכר מייצוגי השואה הרווחים. זוהי שואה של יהודים מארצות ערב, שחזותם כהה ושפתם שמית – סימני היכר שהציבו אותם במדרג הגזע של הנאצים כנחותים אף יותר מיהודי אירופה. זוהי שואה של מי שנתפסו כזרים ולעתים כמאיימים גם בעיני היהודים האירופים שהיו שותפים לגורלם – יסוד זר אפילו בתוך אותה פלנטה אחרת. בנגאזי-ברגן-בלזן, המושתת על עובדות היסטוריות, מחלץ מתהום הנשייה פרק היסטורי נשכח, ומעמיד במרכז דמות אוניברסלית של אישה היכולה למראותיה של אנושות אכזרית שרירותית. הוא איננו אפוא בבחינת קינה על אובדן האנושות, אלא שיר הלל לכוחותיו הטמירים של האדם.

מפגש הסניפים

אנו מזמינים אותך להשתתף במפגש חברי "עמותת יש" משואה לתקומה.

10:30 התכנסות וכיבוד קל.

11:00 ברכות

הגב' רחל כץ

יו"ר סניף רמת גן

הגב' מרים גרייבר

יו"ר ארצית עמותת יש

ברכות : **מר כרמל שאמה,**

ראש עיריית רמת גן

11:15 הופעה : **הזמר אילן אלימלך**

12:00 **פנל** משואה לתקומה

בהנחיית הגב' **רלי רובינזון**

בהשתתפות :

מר **משה העליון** (יהדות יוון בשואה),

גב' **עליזה בונצל** (יהדות צ'כיה בשואה),

גב' מרים דרוך (יהדות פולין בשואה)

נשמח לראותכם.

בברכה,

יו"ר סניף רמת גן - גבעתיים

והועד המנהל עמותת יש.

יש - ילדים ויתומים ניצולי שואה בישראל (ע"ר)
עמותה רשומה מס' 580316834

הזמנה למפגש סניפים -

עמותת יש

אנו מתכבדים להזמינכם
למפגש חברי הסניפים

ר"ג, גבעתיים, תל אביב, רמה"ש, פ"ת, כ"ס

המפגש יתקיים ביום חמישי,

כ"א אדר ב' תשע"ט 28.03.19

בין השעות 10:30-13:00

בבית רוזן

רח' ביאליק 89 רמת גן

תחבורה קווי אוטובוס : 82 51 66 70

להזמנות נא לפנות לגב' רחל כץ

054-7380785

קטעים מתוך הנערה מן הלאגר

משה העליון/ תרגם מלדינו ד"ר אבנר פרץ

אך עת אל בִּירְקָנָאוּ, גִּיא-הֶרִיגָה, הַגִּיעָה,
נַחַת גּוֹרֵל בֶּן רָגַע וְזִיו אֲשֶׁרָה הַפְּקִיעַ.
בְּלִי דַעַת מֵה קוֹרָה לָהּ, לְאֶלְמֵי מְקַלַּחַת
בְּעִירוֹמָה מוֹבְלָת, אֶל הַחֲטוּי נְלַקַּחַת.
צְלִיפּוֹת שׁוּט שָׁם יִפְלִיאוּ עַל פְּנֵי גּוֹהַ לְזָרַע,
שְׂמָה מְעַכְשָׁיו הִנְהוּ מְסַפֵּר שְׁעַל הַזְרוּעַ.

הַבַּת יִפֹּת הַתָּאָר, מְשׁוֹשׁ לֵב לְהוֹרִיקָ-
כָּל טוֹב לָהּ הֶעֱנִיקוּ, פְּנִיקוּהָ מְנַעוּרִיקָ.
בְּמִשֵּׁי הַלְבִּישׁוּהָ, בְּעֵדֵי-פִז קִשְׁטוּהָ,
מְנַעוּ מְמַנְה סִבֵּל, מְכַאֵב וְדוּי מְלִטוּהָ.
עַד יוֹם בָּא וְהִנָּאצִּים מְנִי קִנְהָ תִלְשׁוּהָ,
וַיַּחַד עִם הוֹרִיקָ לְלֶאגֵר הוֹבִילוּהָ.
שֵׁשׁ יִמְמוֹת, בְּלִי הֶרֶף, בְּאַפְלָה מְחַלְטָת,
סְגוּרִים בְּקֶרוֹן רַכְבָּת שְׁבִלִי לְחַדֵּל שׁוֹעֵטָת.

דברי מרים במפגש חברי עמותת יש

ברוכים הבאים לחברי עמותת יש, לאורח הנכבד ראש עיריית רמת גן מר כרמל שמא הכהן ולחברים שהגיעו ליום עיון מיוחד זה.

תודה לחברי העמותה שלקחו חלק חשוב בהכנת כנס זה -לגב' רחל כץ, מר ירוחם ציוקליה, מר חיים ליסטק ולמנחת הפנל גב' לבנה דינרמן, לחברי הפנל מר משה העליון מיהדות יוון, הגב עליזה בונצל מיהדות צ'כיה, ודר"

שמאל רוטברד מיהדות פולין. אנחנו נשמע את סיפוריהם משואה לתקומה. תודה לזמר אילן אלימלך שינעים לנו בשיריו.

אנו נשמע ונלמד על ההיסטוריה המפוארת של יהדות יוון, יהדות צ'כיה, ויהדות פולין. על הסבל שלצערנו סבלו בזמן השואה, אבל גם על השיקום והנתינה הרבה של כל אחד ואחת לעם ישראל.

אני מתכבדת להזמין את ראש העיר החדש של רמת גן -מר כרמל שמא הכהן. מר שמא הכהן נולד וגדל בעיר רמת גן, נשוי ואב לשלושה בנים ובת, שירת בצה"ל כחוקר באגף המודיעין, בעל תואר ראשון במשפטים מהמרכז הבינתחומי הרצליה. איש ציבור שלמרות גילו הצעיר כבר כיהן כחבר מועצת העיר, כחבר כנסת וכשגריר במוסדות האו"ם ועתה גם נבחר על ידי תושבי רמת גן לראשות העיר.

עמותת יש מברכת את מר שמא הכהן עם היבחרו לראשות העיר רמת גן ושמחה על שיתוף הפעולה עם העיריה.

אני שמחה להציג את הגב' לבנה דינרמן שתנחה את הפנל. לבנה מוזיקולוגית ועיתונאית, מרכזת לימודי

הלדינו לשעבר באוניברסיטת תל-אביב. ועורכת ראשית בלדינו בקול ישראל.

משואה לתקומה

"משואה לתקומה"- מפגש עמותת יש בסניף רמת גן

המפגש "משואה לתקומה" התקיים ב 28.3.2019 בבית רוזן ברמת-גן בשעות הבוקר בהשתתפות רבים מחברי העמותה. המפגש נפתח בדברי ברכה מפי יו"ר העמותה הגב' מרים גרייבר, יו"ר סניף רמת-גן גב' רחל ומפי וראש עיריית רמת גן מר כרמל שאמה. הזמר אילן אלימלך ליווה את המפגש בשירים בידיש בעברית ובלאדינו.

המפגש כלל פנל "משואה

לתקומה" בו שלושה אורחים, שורדי שואה מאזורים שונים באירופה שהיו ילדים בזמן מלחמת העולם השנייה, סיפרו את קורותיהם בשואה וכיצד בנו את חייהם אחריה. גב' עליזה בונצל מיהדות צ'כיה, מר משה העליון מיהדות סלוניקי-יוון וד"ר שמואל רוטברד מיהדות קרקוב-פולין .

יש לזכור כי השיח הציבורי על השואה החל כבר בשנות ה-40 של המאה ה-20 בעיקר על האופן בו צריך לזכור ולהנציח את השואה. כמו כן נזכור את דברי אבא קובנר מ-1956: בהם התכוון מחד להגבלת הזיכרון כדי שזה לא יסכל את המאמצים להתמודדות עם החיים, מאידך טען שהמידה הנכונה של הזיכרון ושל ההנצחה והעיון בעבר הם המפתח לעיצוב נכון של החיים. משפט אייכמן היה רגע מכונן וחשוב גם הוא כי הוא הציב את אירועי השואה במרכז התודעה הציבורית והעניק משנה חשיבות לסיפוריהם של שורדים כעדויות משפטיות.

ב-1920 זכו יהודי צ'כיה להכרה כמיעוט לאומי אבל לא קיבלו אוטונומיה. בד בבד היו יהודים רבים משולבים במפלגות השונות במדינה ואף יסדו מפלגה חדשה. עם עליית היטלר לשלטון בגרמניה בשנות ה-30 של המאה ה-20 גברה האנטישמיות בצ'כיה. 250,000 יהודים ניספו בצ'כיה בשואה ורבים מהם נשלחו למחנה טרזינשטאט. האורחת הראשונה גב' עליזה בונצל (ילידת 1932 צ'כיה) היתה ילדה כשפרצה המלחמה וחוותה את הגטו, נסיעה ברכבות מסע, מחנה ריכוז על כל המשתמע מזה – השפלה, גילוח שיער, רעב והחרדה מציפורניו של דר מנגלה הידוע לשימחה ממנו ניצלה בנס. כמו גם פרידה ממשפחתה ואימוץ ע"י משפחה באנגליה. שם למדה ציור אופנה וגזירה ולימים עלתה לא"י בה עסקה ותרמה בתחום שנים רבות. גב' בונצל כתבה את קורותיה בספר שהוקדש למשפחה לתפארת שהקימה ואמרה כי שנות ילדותה לימדוה מהו חוסן.

ב- 1941 הגרמנים פלשו ליוון מהצפון וכבשו את כולה תוך חודש. עם הכיבוש הם חילקו את יוון לשלושה אזורי שליטה האחד בשליטת הבולגרים השני (אזור האיים) בשליטת איטליה ובשליטתם נותר כל אזור צפון יוון כולל סלוניקי אליה נכנסו ב 9.4.1941.

יוון היתה עבור הגרמנים יעד חשוב בתכנית ההשמדה במסגרתה שלחו אניות לכל אי ואי כדי ליישם את תכניתם הזדונית. ב-15.3.1943 יצא מסלוניקי משלוח ראשון לפולין. האורח השני מר משה העליון (יליד 1925 סלוניקי-יוון) היה נער כשיוון ניכבשה ע"י הגרמנים. הוא סיפר כי שואת יהודי סלוניקי החלה עם הכיבוש והסתיימה באוקטובר 1944. יהודי יוון הגיעו לאושוויץ – בירקנאו לאחר שנה וחצי של התדרדרות במצב שרק הלכה וגברה וכללה השפלות, רעב, גזירות, עינויים איבוד הרכוש וכו'. משה ומשפחתו הובלו לאושוויץ – בירקנאו ברכבות להובלת בהמות וכשהגיעו ליעד הוא הופרד ממשפחתו. הוא חווה גם את המחנות – מטהאוזן, מלק ואבנזה באוסטריה, היה בין האחרונים שפונו מאושוויץ ב-21.1.1945 ואף השתתף בצעדת המוות. הוא ניצל בנס וכל היסורים שעבר הפכו אותו ל"מוזלמן". משה הגיע לא"י בעליה בלתי לגאלית, נכלא במחנה עתלית ושוחרר משם ב-17.7.1946. הוא בנה את חייו הקים משפחה לתפארת תרם למדינה במסגרת מערכת הבטחון (הגיע לדרגת אל"מ) ואף הקדיש את חייו לתיעוד קורותיו בשואה. עמד שנים רבות בראש אירגון ניצולי יוון וכתב מספר ספרים ביניהם: "מיצרי שאול" בו העלה את קורות חייו בעברית, אנגלית ובלאדינו, כתב מחזות: "בשדות מואב פלשת", "שלוש נשים לאבדון סלוניקי-בירקנאו" ואת הפואמה "הנערה מן הלאגר" שבה הנציח את אחותו שנרצחה בידי הנאצים.

בפולין לפני המלחמה חיו 3,500,000 יהודים אבל רק כ-120,000 שרדו. במרץ 1943 פלשו הגרמנים לפולין. האורח השלישי ד"ר שמואל רוטברד (יליד 1933 קרקוב – פולין) היה ילד כשפרצה מלחמת העולם השנייה. אביו ואחיו הבכור נרצחו ע"י הגרמנים, הוא אמו ואחיותיו שרדו את זוועות המלחמה. למן היום בו הופר הסדר והשלווה המצב הלך והתדרדר. הולאמו עסקים יהודיים כולל חנות הבדים בה עבד אביו, הקמח היה המצרך הראשון שאזל ואחריו מצרכים נוספים – סוכר, שמן, ביצים, בשר, חמאה וגבינות. בני דת משה כפי שכוננו היהודים סבלו מרעב, השפלות חוסר עבודה. חדשות לבקרים נכפו גזירות מסוגים שונים עד שבאה ההוראה לפיה כל המשפחות נדרשות להתפנות ולעבור לגטו קרקוב, הוראה שהסתיימה באיום של הטלת עונשים על אלה שלא יקיימו אותה. לראשונה חוותה המשפחה פרידה. המעבר לא היה פשוט וגם בגטו המצב היה קשה כולל אקציות שנמשכו מספר ימים שכללו התעללות הרס רכוש ובדיקות פתע. גם כאן סבלו מרעב ומחרדה. שמואל הצליח לשרוד את המלחמה בעזרת סיוע אדם מקורב. הוא עלה לא"י בעליה בלתי לגאלית נתפס ע"י הבריטים וגורש למחנה בקפריסין שם הכיר את אשתו ולאחר שנה וחצי עלה והתיישב בקיבוץ גן שמואל. כאן הקים מעבדה למחקר ולהשבחת הדגה. את קורותיו תיאר בספרו "פרשים ירוקים" לו קרא כך על שם ששת הפרשים, לבושי המדים הירוקים שהופיעו לפתע ביום בהיר אחד בתחילת חודש ספטמבר 1939 והפרו את שלוות החיים. בספרו הוא מכנה אותם "פרשי אחרית הימים המפרים את שלוות הבוקר". ד"ר רוטברד פרסם פרסומים מדעיים רבים וגם ספר נוסף: "יונה קטנה בגן שומם" ובו תיאר את סיפורה של אשתו פרדז'יה, אף היא ניצולת שואה. סיפורו וספור חייו בארץ הוכיחו חוסן עמוק.

שלושת האורחים שהיו ילדים בשואה ספרו כיצד חוו את השואה כיצד התמודדו בקשיים אבל גם הביעו את ניצחונם בזה שהגיעו לא"י הקימו משפחות לתפארת ובה בנו את ביתם.

תודתנו לכל אחד מהם ואיחולי בריאות ואריכות ימים.

הנחתה את הפנל וכתבה גב' לבנה דינרמן, ירושלים

הנצחת נשים בשואה

תכנית הכנס

מנחה גב' רלי רובינזון, עמותת יש

10:00	התכנסות וכיבוד קל
10:30	ברכות גב' מרים גרייבר יו"ר עמותת יש
11:45	נשים בגסטפו באושוויץ - " לשכת הגיהנום "
	ד"ר לאה פרייס, המכון הבינלאומי לחקר השואה, יד ושם
11:15	מה שנותר - נשים מותרות זיכרון
	מר מיכאל טל, אוצר, מנהל מחלקת החפצים במוזיאון יד ושם
11:45	חיים ומוות - דילמה הורית
	גב' בתיה רפפורט, יו"ר וועדת רווחה ואיכות חיים, עמותת יש
12:00	ילדים במסתור - הפרידה והחזרה
	גב' חוה נסימוב, סופרת ומשוררת
	גב' רונה ספורטה, במאית, מפיקה ומחזאית של תיאטרון בובות
	מר יותם שווימר, עורך ספרות, ערך את ספריה של גב' חוה נסימוב
12:30	שירי ילדים ועל ילדים בגטאות
	ד"ר גילה פלם, מוזיקולוגית, הספרייה הלאומית,
	האוניברסיטה העברית, ירושלים
13:00	סיום הכנס

ילדים ויתומים ניצולי שואה בישראל (ע"ר)

כנס

הנצחת נשים בשואה

יום שלישי, 25.6.2019, כב' בסיוון, תשע"ט

10:00 - 13:00

סינמטק תל - אביב, רחוב הארבעה 5 אולם 4

הכנס פתוח לקהל הרחב

מספר המקומות מוגבל

ההרשמה במשרד עמותת יש, בטלפון או בדוא"ל

ימים א - ה, 10:00 - 13:00

טלפון : 03-5602979

amutatyesh@gmail.com

דברי מרים בכנס הנצחת נשים בשואה

חברי עמותת יש היקרים, אורחים נכבדים, אני רוצה להודות לגב' בתיה רפפורט שהזמינה את כל הדוברים המכובדים לכנס זה. תודה לכל מי שעזר לבנות את הכנס ותודה לגב' רלי רובינזון שתנחה את הכנס. כל שורדת או שורד וניצולים ששרדו את הגיהנום של השואה, כולנו גיבורים בעצם הישרדותנו. כולנו איבדנו משפחה, חברים וקהילות שלמות, ובכל זאת אחרי המלחמה מצאנו את הכוח לבנות חיים חדשים להתחתן וללדת ילדים- לבחור לראות את הטוב באדם. הכוח לשרוד ולשפוך אור על מה שהיה לספר ולשמוע על הסבל שעברנו בהיותנו ילדות או אימהות בזמן השואה, מעורר השתאות. אני מצטטת דברים שכתבה אישה שחזרה מגיהנום ואשר מעוררים אצל כל שומע הערצה והתפעלות: "אני איבדתי את כל משפחתי, את בעלי, ילדים. את כל משפחתי בעלי.... אך עדיין יש לי את אצבעות הרגלים ועם הרגלים האלה אני ממשיכה לרקוד". כנס זה הוא ייחודי, מאחר והנשים לא קיבלו את ההתייחסות המיוחדת במשך השנים בכתיבת ההיסטוריה על השואה, וחוקרי השואה לא נתנו את הדעת להתמודדויות המורכבות שהיו להן התקופת השואה. הנשים היו כלולות תמיד בתוך הכתיבה הכללית על השואה. בכנס נתייחס למצבן של נשים יהודיות משנת 1933 ועד תום מלחמת העולם השנייה ב-1945 באירופה ובאזורים שנכבשו על ידי הגרמנים בצפון אפריקה. במשך שנים שמענו על נשים שתיפקדו כמו הגברים- הן היו לוחמות בנאצים, בין אם באחד הצבאות הסדירים ובין כפרטיזניות. מאוחר יותר שמענו עדויות על נשים שהיו בגטאות במחנות ובמחבוא. הנשיות הייתה נתון מסייע - הן עזרו אחת לשנייה ויצרו חברויות. הנשים בתקופת השואה התמודדו בתנאים נוראיים עם היריון ולידה ועם התעללות מינית, אך הדאגה לגורל הילדים הייתה ההתמודדות הקשה ביותר עבורן. נושא מאד מענין וחשוב הוא רצונן העז של הנשים לקיים אורך חיים נורמלי, עד כמה שניתן, בגטאות ובמחנות. הן המשיכו להדליק נרות שבת ולציין חגים. ביד ושם מוצגים פריטים של נשים ונערות מתקופת השואה. הפריטים מראים את רצונן לתעד את קורותיהן, כל מה שעבר עליהן. הן כתבו שירים, יומנים ומתכונים לאוכל, גם כשלא היה מה לאכול, ותארו את המצב הנוראי- אך גם כתבו מתוך תקווה שהמצב ישתנה ויתהפך לטובה. ברצוני לספר כאן על תפקודה של אימי ז"ל בזמן שהותנו בגטו בודפשט. אני רק יכולה לדמיין את התלבטות אימי כאשר אמרו לה שלמחרת היום היא צריכה להתייצב עם מזוודה קטנה ולעלות לרכבת שנוסעת לאושוויץ. הדאגה העצומה לי ולאחותי, מי ידאג לבנותיה, האם להשאיר אותן בגטו או לקחת אותן איתה. היא גם ידעה שבמוקדם או במאוחר יפנו את הגטו מכל יושביו. בסופו של דבר היא מצאה פתרון, היא חפרה גומה בתוך ערמת אשפה שהייתה בתוך הגטו, שמה לנו כרים בפנים, הכניסה אותנו לגומה ואמרה לנו לא לזוז, לא לבכות ולחכות עד שהיא תבוא לקחת אותנו וכיסתה אותנו בערמות הזבל. כמובן שאחותי ואני בכינו אחזנו ידיים ובסוף נרדמנו. אימי ז"ל הייתה תמיד הגיבורה שלי. היא והרבה נשים כמוה היו גיבורות. הן פשוט המשיכו את שלשלת סיפורי הגבורה של הדמויות ההיסטוריות היהודיות בעיתות צרה ומשבר. אנחנו השורדים והניצולים מצאנו את הדרך להמשיך לחיות ולנצח את החיים הקשים. מאחלת לכולנו חיים בריאים ושמחים. קיץ נעים.

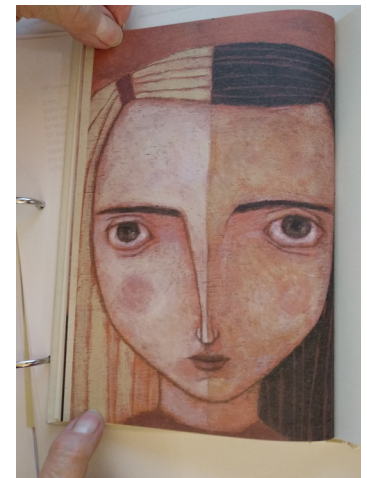
חוה ניסימוב – הילדה האינסופית – יותם שווימר עורך ספרותי

יצירתה של חוה ניסימוב, משוררת וסופרת, מתפרשת על פני מגוון רחב של סוגות ספרותיות. שירה למבוגרים, ספרות ילדים, ספרות נוער, רומן קרוסאובר (טקסט בעל קהל יעד כפול – מבוגרים וילדים). בכל יצירות הפרוזה שלה היא מאירה באלומת אור חדשה את קורותיה כילדה במהלך השואה ו/או כילדה שילדותה בשואה מקועקעת בנפשה. ניסימוב מספרת את סיפורה כמו היתה ילדה אינסופית, כזו שגם לאחר שנים רבות מצליחה לחזור כסופרת אל המחוזות העמוקים ביותר של הנפש הילדית.

ספרי הפרוזה שלה - קלידוסוקופ, הסוד של פלוריאן ופלמינגו - ימי אהבה - מאפשרים הצצה מרובת שכבות אל האופן שבו בחרה ניסימוב לבטא את ילדותה במחבוא לאחר שאמה שלחה אותה למשפחה פולנית, אשר הצילה את חייה. בשל גילה הצעיר כל כך (בת 3) של ניסימוב בעת שליחתה אל המשפחה הפולנית, הפרידה מהאם נמסרת תמיד בעירוב של בלבול ותהייה. דומה כי רגשות אלו הם פחות על עצם הריחוק מהאם (אביה מת ממחלה בגטו), אלא קשורים יותר לשינוי הזהות שנכפה עליה.

על מנת שלא תבלוט בשל מראה החיצוני, נצבע שערה של חוה הילדה (אז - אווה) בצהוב, ואותו שיער בלונדיני, בנוסף לצלב שענדה בשרשרת, שינה את זהותה לחלוטין, עד כי לא היתה בטוחה בכלל מי היא. ניסימוב מתארת בחדות ובדיוק את ההשפעה של המהלך הזה - לא רק שנאלצה להיפרד מאמה, דבר שעורר בה תהיות בנוגע לטיבה (האם היתה ילדה רעה? האם לא רוצה בה האם עוד? וכן הלאה), אלא גם שנאלצה לשנות את זהותה, ומתוך כך היא תוהה מדוע נדרשה לשינוי כזה? וכיצד נפשה יכולה להמשיך להיות בהרמוניה עם הגוף כאשר אלו השתנו לחלוטין.

הפרידה מהאם היתה קשה, אבל קשה לא פחות היה האיחוד בין חוה הילדה לאמה לאחר המלחמה. ראשית, משום שברוניסלבה, אם המשפחה שהסתירה את חוה, תפקדה כדמות אם עבור הילדה הקטנה,

עד כי המושג אמה הופך גמיש ולא קבוע עבודה, והיא אינה בטוחה מי היא אמה האמיתית ומי לא. שנית, משום שהמציאות שנכפתה עליה לאחר המלחמה, עם האיחוד עם האם (שגם הוא התעכב זמן מה), חיזקה את תחושת התלישות שליוותה אותה לאורך שנות ילדותה. בתחילה היא נמסרה על ידי אמה, בגיל צעיר מאוד, ולאחר מכן היא מוחזרת לאמה - כלומר, היא נותרת תמיד פסיבית, מובלת, כמעט מושלכת מיד ליד. ההכרח להתרגל לאם שהיא כמעט אינה מכירה, אחרי שהעבירה את תקופת המלחמה המשמעותית כל כך בלעדיה, מבוטא בספריה של ניסימוב כקושי אדיר. אמה זרה לה, והיא - הילדה - זרה לאמה. השתיים חוו חוויות קשות ומכוננות כל כך בנפרד, ועתה הן לא יודעות כיצד לתקשר זו עם זו. בספרה פלמינגו - ימי אהבה היא מכנה את אמה כ"אישה-אמא", שכן היא

מתקשה לכנותה פשוט "אמא", וביטוי זה מהווה את הריחוק והניכור שילוו את השתיים במשך שנים רבות. בחירתה של ניסימוב להציג בכנות ובישירות את הפרובלמטיקה שבמעשה הפרידה מהאם והחזרה אליה, היא אמיצה מאוד, ודאי כאשר מדובר בטקסטים שפונים גם לקהל צעיר. ישנה מוסכמה כי האם היא מרחב בטוח, מנחם ויציב עבור הילדים בספרות הילדים, וכאשר ניסימוב מישרה מבט אל הסיטואציה החריגה שנכפתה עליה, היא למעשה פותחת פתח לביטוי של מערכת יחסים מורכבת בין אם לבתה, שקיימת גם מחוץ להקשר של השואה או של מלחמה.

אַמִּי \ חוּה נִיסִימוּב

בְּחַיִּיהָ,
קִצְבַּתִּי שְׁעוֹת
לְבַקוֹר בְּדִיזוֹר הַמוֹגֵן.
שְׂדִים לְהִטּוֹ בִּינִינוּ
לְיַד כּוֹסוֹת קֶפֶה מִהֶבִּילוֹת.
בְּמוֹתָהּ,
נִפְרָצוּ הַגְּבוּלוֹת,
הִיא בָּאָה וַיִּוצֵאת מִחַיִּי
כְּרִצוֹנָהּ.

רוּנָה סְפוּרְטָה - מִפִּיקַת הַהֲצָגָה "אַלְמֵלָא"

"וַאֲנִי נוֹלַדְתִּי" שִׁירָה שֶׁל חוּוֵה סִימְנָטוּב

וּפְתָאוּם	הִיָּה הִיתָה פֶּעַם עִיר וְבָהּ
חֲנוֹת הַעוֹגוֹת נִסְגְּרָה	רְחוּבוֹת רַחֲבִים, בְּתִים גְּבוּהִים
רְחוּבוֹת הַתְּרוֹקְנוּ	וּבַחֲצֵרוֹת הַפְּנִימִיּוֹת הוֹפִיעוּ לִיצְנִים.
בְּתִים קֶרְסוּ	נָשִׁים טוֹפְפוּ בְּשִׁמְלוֹת צְבֵעוֹנוֹת,
לְהַבּוֹת לִיחֲכוּ אֶת מָה שְׁנוֹתֶר	הַגְּבָרִים הַתְּהַדְרוּ בַחֲלִיפוֹת
דְּמַמַּת מוֹוֹת פֶּסְעָה עַל קִבִּיִּים	בְּגָנִים, בֵּין עֲצִים בְּשִׁלְכַת, הַשְּׁתוּבְבוּ יִלְדִים
בְּעִיר הַרִיקָה	בְּבִתִּי קֶפֶה הוֹמִים
וַאֲנִי נוֹלַדְתִּי	הוֹגֵשׁוּ עוֹגוֹת קֶרֶם וְשׁוֹקוֹלֵד אוֹשֶׁר כֹּה רַב.

זֶהוּ הַשִּׁיר שֶׁכָּתְבָה חוּוֵה נִיסִימוּב שֶׁאֲנִי בַחֲרָנוּ לִפְתוּחַ אֶת הַהֲצָגָה "אַלְמֵלָא" אֲשֶׁר נוֹצְרָה עַל פִּי סְפָרָה שֶׁל חוּוֵה "יְלֵדָה מִשֵּׁם" וּמְבוֹסֵס עַל זִיכְרוֹנוֹת יְלֻדוֹתָהּ.

חוּוֵה נוֹלַדָה לְתוֹךְ הַמִּלְחָמָה, וּבְפֶרֶק זְמַן קִצְרַי אִיבְדָה אֶת אֲבִיהָ, סָבָה וְסִבְתָּהּ וְשָׂאֵר מִשְׁפַּחְתָּהּ וְנִשְׂאָרָה אֶךְ וְרַק עִם אִימָהּ. כָּל קִיוְמָהּ בְּעוֹלָם. לְאַחַר תְּקוּפַת מַחְבּוּאִים בְּלִית בְּרִירָה הַעֲבִירָה אוֹתָהּ אִימָהּ לְמִסְתוֹר בְּבֵית אִיכָרִים פּוֹלְנִים וְהִיא רַק בֵּת שְׁלוֹשׁ. שְׁלוֹשׁ שָׁנִים חוּוֵה חִיָּה בְּבֵית הַמִּשְׁפָּחָה הַפּוֹלְנִיָּה בְּפִיצוּל:

בין להיות בחוץ ולהתחבא מאחורי הארון, בין להיות זרה ובת בית, בין להיות הבת של האישה הזו והאישה האחרת. כאשר לוקחים טקסט ספרותי והופכים אותו למחזה יש לבחור ציר מרכזי שעליו הדמות תיבנה, לאחר שיחות עם חווה היה ברור לכולנו שהציר הזה הוא מערכת היחסים בינה לבין אימה, לכן בהצגה חווה הבוגרת בוחנת את זיכרונות העבר שלה מהמלחמה, ובעיקר את זיכרונותיה עם אימה כילדה אבל ממבט בוגר. ההבנה הבוגרת שלא הייתה לאם ברירה, לא מונעת את תחושת הנטישה של הילדה שמלווה אותה כפצע פתוח.

האם שכועסת על הילדה שהפילה כדור בשעת הבריחה מהגטו, האם שכועסת על הילדה שמבקשת את הנעליים של בת דודתה שנרצחה, האם שצובעת לילדה את השיער משחור לבלונדיני לקראת המחבוא אך הפעולה גורמת לילדה לחשוב שרוצים להחליף אותה בילדה אחרת, והאם הנעלמת.

הניסיון הטבעי לייצר קשר הורי עם האישה הפולנייה, והתהייה האם היה שם רגש הדדי.

מה שנותר – נשים מותירות זיכרון. חפצים נושאי עדות וזיכרון של נשים בשואה מאת : מיכאל טל, אוצר ומנהל מחלקת החפצים – מוזיאון יד ושם

כאשר מתבוננים בחפצי נשים שנשמרו באוסף החפצים של יד ושם ניתן לחלק אותם לשלוש קבוצות. הקבוצה הראשונה מכילה חפצים שנוצרו לצרכי המדיניות הנאצית לבידוד, השפלה ורצח היהודים. בחפצים האלו נכללים פריטים כמו בגדי אסירות במחנות הריכוז, או טלאים צהובים שנאלצו נשים להצמיד לבגדיהן

טלאי צהוב לסימון יהודי בולגריה אותו נאלצה להצמיד לבגדיה הנערה רחל אשכנזי מהעיר וורנה בבולגריה.

כחלק מתהליך הסימון של היהודים. מבין החפצים הרבים השמורים באוסף יד ושם ניתן לראות לדוגמה את הסיכה בצורת מגן דוד צהוב שאותה חויבה הנערה רחל אשכנזי מבולגריה להצמיד לחולצתה בצד שמאל. בתצלום שנשמר מהתקופה נראית רחל כשהטלאי על חולצתה.

הקבוצה השנייה של חפצים שנשמרו על ידי נשים מכילה חפצי יום יום שהאירועים המיוחדים של המלחמה הפכו אותם לבעלי משמעות וסמל. כך למשל ספל אלומיניום פשוט של הנערה חנה וייל נשמר על ידה בגלל שבזכותו ניצלו חייה. חנה וייל שנולדה בגרמניה, עברה עם בני משפחתה להולנד לאחר עליית הנאצים לשלטון. היא נתפסה בהולנד וגורשה למחנות עבודה בכפייה. באחת הפעמים בהן הופצץ המחנה על ידי כוחות הברית, ניצלה חנה את המהומה שהתחוללה ואת בריחת המפקחים הגרמנים למקום מקלט, כדי ל"סחוב" את ספל המתכת. היא בחרה ספל בעל ידית וכך קשרה אותו לבגדיה כדי שאסירות אחרות לא ייקחו אותו ממנה. בעת צעדת המוות הייתה חנה אוספת בספל שלג ולאחר שנמס יכלה לשתות מים וכך להינצל מצמא אכזר.

ספל שבו השתמשה חנה ווייל לאיסוף מים מהשלג בעת צעדת המוות.

הספל הפשוט הפך סמל להצלה, הוא נתרם לאוסף יד ושם להוות עדות לגורלה של חנה ואסירות אחרות במחנות העבודה ובצעדת המוות.

הקבוצה השלישית של חפצים המהווים עדות וזיכרון לגורלן של נשים בשואה היא קבוצה של חפצים שנוצרו על ידי נשים בגטאות, ביערות ובמחנות. חפצים אלו בנוסף להיותם עדות לתלאות היהודים בתקופת השואה, מהווים גם עדות לרוח האדם והם כוללים ספרי תפילה, מזכרות ומתנות בין חברות ובין בני משפחה, תכשיטים מחומרים פשוטים, פריטי לבוש שנתפרים משאריות בד וביניהם גם קבוצה מאד מעניינת של ספרי מתכונים שנכתבו במחנות שבהם נכלאו נשים לעבודת כפייה.

ספר המתכונים הראשון שהגיע לאוסף החפצים נתרם בידי תושבת רחובות יהודית טאובה שנשאה את השם אופריכטיג בתקופת המלחמה. כאשר יהודית טאובה פנתה לאוצרת החפצים בראשית שנות התשעים

בשאלה האם יש עניין לאוסף החפצים של המוזיאון לקבל את ספר המתכונים שכתבה במחנה העבודה רוונסברוק שבגרמניה, התגובה הראשונית היתה תמיהה שכן התופעה לא הייתה מוכרת כלל וביד ושם לא הבינו מדוע נשים כתבו מתכונים כאשר לא היה ממה לבשל בכלל ובקושי היה מה לאכול. כאשר יהודית טאובה הגיעה למסור את ספר המתכונים שנכתב במחנה העבודה, היא תארה בפני צוות האוצרים את חיי היום יום של האסירות במחנה שעבדו במפעל של סימנס: הנשים המורעבות שעבדו בפרך נאלצו להסתפק במנת לחם קטנה עם קצת מרגרינה ומנת מרק מידי יום.

מזות רעב הן היו מדברות ככל שניתן היה להן על המאכלים שנהגו להכין ולאכול בביתן לפני המלחמה וכדרכן של נשים הייתה עולה השאלה על המתכונים מהן היו מכינים את המעדנים שבהן נזכרו.

או אז החליטה יהודית להתחיל להעלות את המתכונים של הסעודות על הכתב. היא סחבה בגנבה ניירות פירמה מהמפעל של סימנס, פרמה חוט מהשמיכה שבה התכסתה ויצרה לעצמה קובץ קטן שבו רשמה בהונגרית באותיות צפופות את המתכונים. בנוסף החלו הנשים באכלן את מנת הלחם הקטנה שלהן לדמיין שהן אוכלות ארוחות מפוארות המכילות את המאכלים שאותם נהגו לבשל בביתן. כדוגמא לארוחות האלו, תרמה יהודית טאובה מכתב במעטפה שכתבה והכינה לה חברתה הטובה במחנה, אישה בשם אידיט גומבוש שגם היא גורשה מהונגריה. את המכתב נתנה אידיט ביום שבו יהודית היתה חולה ולא יצאה לעבודה ולפיכך לא קיבלה מנת מזון. האסירות שמרו לה קצת לחם שאותו היא קיבלה יחד עם המכתב שמפרט את כל הארוחות הדמיוניות שאותן סעדו לכאורה האסירות. וזה לשון המכתב:

אני מאוד מצטערת שלא בילינו ביחד את היום הזה באולם הנחמד שלנו ולא סעדנו יחד. כדי שתוכלי ליהנות מהתפריט שלנו לפחות בדימיון, אני מפרטת לך אותו:

בוקר: ארוחת בוקר בסגנון קרלסבד- ביצה, חמאה, גבינה, ריבה.

לפני צהרים: בשעה 10 אכלנו יוגורט, לאנגוש (מאפה שמרים מטוגן בשמן עמוק), צנונית.

צהרים: מרק תפוחי אדמה עם שמנת ועלי דפנה, אספרגוס בשמנת ופירורי לחם. ביצת עין ושור ברוטב עגבניות ומקרונים. תפוח עץ מטוגן ברוטב וניל.

אחר הצהרים: שוקו עם קצפת וחלה עם שקדים ו"קן הדבור" (-סוג של עוגה).

ערב: מח עצם, תפוחי אדמה מטוגנים עם בצל, סלט עם בצל ירוק, עוגיות קטנות וקפה שחור, פירות.

אכלנו הכל ונשארה רק חתיכת לחם ואותה אני שולחת לך...

אם כן חברותיה האסירות של יהודית החולה, שלחו לה בנוסף לפת הלחם הקטנה גם את מנת הפנטזיה שיצרו האסירות כדי להתגבר על תחושת הרעב שליוותה אותן ללא הרף.

לאחר שיהודית טאובה מסרה לאוסף יד ושם את ספר המתכונים ואת המכתב עם התפריט היא נשאה משאלה שתוכל בעזרת יד ושם לגלות מה עלה בגורלה של אידיט גומבוש חברתה הטובה שגם חלקה איתה את דרגש השינה במחנה.

באורח מקרי למדי הסתבר שאידיט גומבוש היגרה בשנות השישים מהונגריה לסידיני והדבר התגלה כיוון שהיא מסרה למוזיאון היהודי בסידיני את ספר המתכונים שהיא בעצמה כתבה כאסירה ברוונסברוק. לאט לאט החלו להתגלות ספרי מתכונים נוספים שנוצרו על ידי נשים יהודיות במחנות ובגטאות והסתבר שמדובר בתופעה רחבה יותר משנראה בתחילה, תופעה החושפת את הדרך שמצאו לעצמן נשים אסירות להתגבר על מצוקת הרעב, הבדידות, הקור והגעגועים לבני המשפחה, באמצעות יצירת מעגלים חברתיים של שיחה על אוכל.

עדותה של אידיית גומבוש חושפת בצורה הטובה ביותר את המשמעות של אותן מפגשים שניהלו האסירות בימי ראשון ובה דיברו על האוכל ורשמו את המתכונים בחוברות מאולתרות שהכינו לעצמן. אידיית גומבוש מדגישה את התמיכה הנפשית שיצרו מפגשים אלו ואומרת שהיא מאמינה שהמפגשים הללו עזרו להן לשרוד.

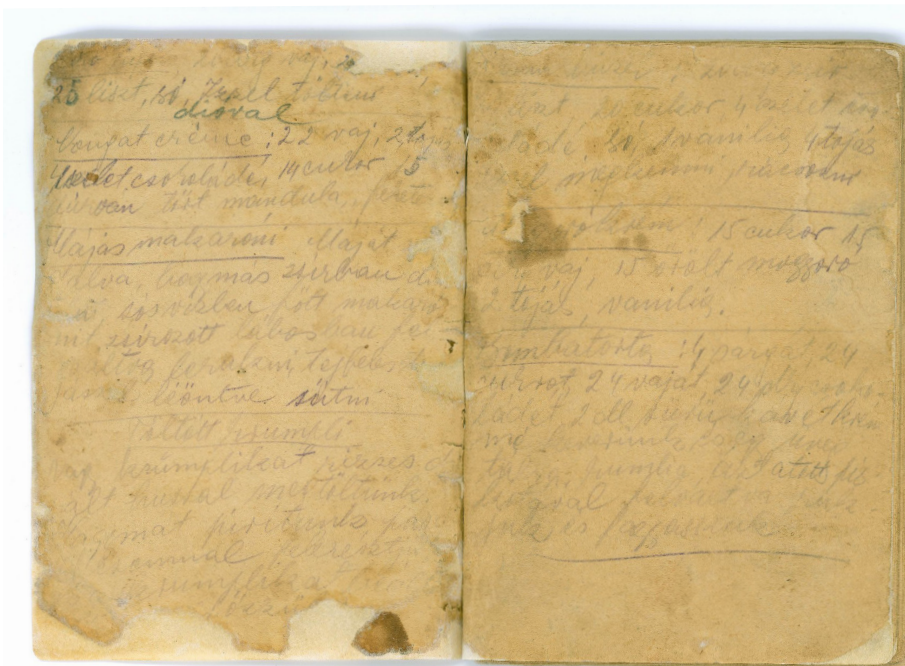
ספר המתכונים של יהודית טאובה שעורר תימהון בהתחלה חשף בפני עובדי יד ושם תופעה לא מוכרת מחיי האסירות במחנה של יכולת הישרדות מרשימה ביותר.

לאחר שיהודית טאובה נפטרה, הביא בעלה אל אוסף החפצים של יד ושם פריט נוסף שנשמר בידי יהודית מהתקופה בה הייתה אסירה ברוונסברוק – חתיכת בד ועליה כתובות וציורים. הסתבר שיהודית וחברתה אידיית נטלו בד שהיה במקור דגל נאצי שנקרע, ושאותו קיבלו האסירות לנקות את המכונות במפעל וחתכו אותו לשתי חתיכות משולשות. האסירות רשמו על גבי יריעת הבד האדומה את שמותיהן וציירו פרטים מחיי היום יום שלהן במחנה כגון: דרגש השינה בן שלוש הקומות, קערת מרק ומצקת, הלפת שקיבלו מידי פעם כירק ופרוסת לחם עם קצת מרגרינה. במרכז חתיכת הבד האדומה נרשם בגדול שם המחנה "רוונסברוק". פריט זה התגלה מייד כמשהו מיוחד מאד שכן הוא היווה עדות חד פעמית לחיי הנשים במחנה. בנוסף לשמות האסירות שאת חלקן הזכירה יהודית טאובה בעדותה וסיפרה עליהן, ניתן היה לראות ולהבין את מרכיבי הזהות שלהן כאסירות באמצעות הסמלים שבחרו לצייר והכתובות בגרמנית שליוו אותן.

כמו במקרה של ספר המתכונים, גם במקרה של יריעת הבד המצוירת שעליה רקמה יהודית בחוט לבן כדי להדגיש את הציורים, הסתבר במשך הזמן שמדובר בתופעה רחבה יותר. אט אט התגלו חפצים נוספים מבד שעליהן ציירו נשים דברים שהיוו עדות לחייהן כאסירות במחנה.

ספרי המתכונים והבדים המצוירים שנשתמרו מהמלחמה ושמורים היום באוסף יד ושם הם ללא ספק רק קצה קרחון ששרד מתופעה רחבה הרבה יותר של הניסיון של נשים אסירות להתמודד עם האסון שפקד אותן ואת משפחתן ואת העם היהודי ולהתגבר על מצוקת חיי המחנה. כמו חפצים אחרים שנוצרו על ידי

האסירות במחנה הם מהווים זיכרון ועדות לתקופה טראגית זו בתולדות העם היהודי.

מחברת מתכונים

פעילות בסניפים

סיכום פעילות סניף חיפה והצפון | צביה חיימוביץ 2019

הדגש על השגי הניצולים ושיפור איכות חייהם

השנה התמקדנו בהשגים של הניצולים ובשיפור איכות חיים שלנו במפגשים, בסדורים, בטיולים ובהרצאות של טובי המרצים.

במפגש קיץ בתחילת יולי חברתנו הדסה גזית, אחות מוסמכת לשעבר בביח רמב"ם נתנה לנו עצות טובות לחיים בריאים ומלאי הנאה כשהיא מסתמכת על הרופא הדגול הרמב"ם שאמר "מזונותיך- תרופותיך" ותוך כדי ההרצאה הדסה חילקה למשתתפים עצות למזונות שיכולים במקרים רבים להחליף את התרופות.

רציתי לחלוק איתכם את הסדור המרשים והמרגש שערכנו בבית הספר הטכני של חיל אויר.

בתחילת אוגוסט אירחו אותנו אנשי ביה"ס הטכני של חיל האוויר. האירוח היה בסימון דור מקימי המדינה בביקור בבח"א 21.

דור העתיד של מדינת ישראל זיכה באירוח מלכותי ונתן כבוד למקימי המדינה. שמענו על החידושים בחיל האוויר, עלינו להרקולס - אמנם על הקרקע, האמיצים בינינו הרכיבו משקפיים ו"הטיסו" מטוס.

אין מילים בפנינו לתאר את קבלת הפנים בבואנו לבסיס ואת ארוחת הצהרים הטעימה והמגוונת בתום הביקור, אירוח כיד המלך.

כל הסדור היה בסימון תרומתם של הניצולים בבניין הארץ.

התמלאנו גאווה בעצמנו ובדור ההמשך.

בספטמבר, לקראת השנה החדשה קיימנו מפגש והרמת כוסית ולמדנו איך להיות מאושרים. באולם מלא מפה לפה האזנו להרצאתו של דר" עוז גוטרמן, מרצה בנושאי פסיכולוגיה חיובית, מצוינות אישית וארגונית בנושא: מדעי האושר – מופע מצחיק על מה שבאמת חשוב לדעת.

בצורה בהירה ומלאת הומור ובעזרת דוגמאות מחיי כולנו נתן המרצה עצות שוות לכל נפש אשר קל ליישם אותם. חברים רבים הסכימו שאין בעיה לרשום לפחות 3 דברים חיוביים שנוכל להודות עליהם. המרצה המליץ לכבוש מדי פעם הר חדש. לא להיבהל! אין צורך לטפס על האוורסט. מספיק ללמוד דבר חדש, לתרום ולהתנדב. דוגמא נוספת שעוררה פרצי צחוק- לתרגל חיך לפני הראי. המרצה הבטיח שכך תהיה לנו תמיד הבעת פנים נעימה. נפרדנו מהמרצה במצב רוח מחויך ובהרגשה טובה.

חדשות מסניף ירושלים | אסתר

לפני כשנה מונית ליור סניף ירושלים.
שמי אסתר פרידמן נשואה + 6 , דור שני לניצולי שואה, גמלאית הנהלת
מדור העדויות של יד ושם.
על מנת להכיר את החברים ולעדכן את הרשימה שבידי פניתי טלפונית
לחברים הרשומים כדי לעניין אותם בפעילויות בעתיד.
מתוך השיחות התברר שחלק לא מבוטל של החברים אינם ניידים, לכן
החלטתי לערוך ביקורי בית ולעזור בנושאי מיצוי זכויות, רווחה, ובעיקר אופן
קשבת.

אביא שתי דוגמאות :

ביקרתי את משפחת ג. בני הזוג הם ניצולי שואה בני קרוב ל 90 ואינם
ניידים,

לקראת פורים הבאתי להם משלוח מנות סמלי, שמעתי את סיפורם ואת הקשיים העומדים בפניהם.
בביקור נוסף מילאנו יחד טופס לוועדת הרווחה על מנת לקדם מתן עזרה נדרשת שאכן הגיעה,
כמו כן עידכנתי אותם לגבי הזכויות החדשות של ניצולים יוצאי רומניה והם הגישו פנייה .
אני בקשר טלפוני איתם והם מעודדים מכך שמתעניינים בהם ובשלומם.
גברת אחרת שביקרתי היא א.מ. היא שמחה מאד שאנו יכולות לדבר בהונגרית צחקנו על כך
ששמותינו זהים בהונגרית, סיפרנו קצת על שורשינו ההונגרים. היה נעים והבטחתי לחזור לבקרה.
כמו כן אני משתדלת לעדכן את האנשים לגבי אירועי תרבות שונים שאנו זכאים לכרטיסים בחינם.
בתקווה להמשך עבודה פוריה ויוזמות חדשות.
שנה טובה בריאות ושמחה.

ביטאון שני 2019

דברים שחשוב לדעת

הסיוע המשפטי
LEGAL AID
المساعدة القضائية

משרד המשפטים
MINISTRY OF JUSTICE | وزارة العدل

הכרה בניצולי שואה שמקבלים קצבה מגרמניה ובעבר קיבלו קצבה מישראל

ניצול שואה שקיבל בעבר קצבה מישראל ועבר לקבל קצבה מגרמניה (BEG) יהיה זכאי להשלמת קצבה מישראל שרי ורדי עו"ד, ממונה ארצית על תחום ניצולי שואה

ניצולי שואה מקבלים קצבאות מגורמים שונים, רוב ניצולי השואה החיים היום בישראל הוכרו ומקבלים קצבה מהרשות לזכויות ניצולי השואה. בשנים האחרונות נחשבת הקצבה מישראל, לקצבה המועדפת, בשל גובה הקצבה וההטבות הנלוות לקצבה מישראל העולה על הקצבה מגרמניה.

לאחרונה בעקבות ערר שהגיש ניצול שואה באמצעות הסיוע המשפטי ועדת עררים בתל אביב קבעה שניצולי שואה המקבלים קצבה מגרמניה ובעבר קיבלו קצבה מישראל יהיו זכאים להכרה ולהשלמת ההפרש בין הקצבאות.

לסיוע המשפטי פנה ניצול שואה כבן 90, בהיותו ילד בפולין עבר נרדפות קשה ביותר. בסיום המלחמה הוא שרד יחידי ממשפחתו. לאחר עלייתו לישראל הגיש הניצול בקשה להכרה בישראל. בקשתו התקבלה והוא החל לקבל קצבה חודשית מכוח חוק נכי רדיפות הנאצים (נר"ן).

מאחר יותר בעידוד ממשלת ישראל, הגיש הניצול תביעה להכרה בגרמניה (BEG). בגרמניה הוכר ובהסכם הפשרה בין הצדדים, נקבע שיעור של 25% נזקי בריאות כללי (ללא הכרה במחלות ספציפיות), וללא זכות לתבוע העלאת הנכות, הכרה והחמרת מצב. הסכם הפשרה היה על קבלת קצבה ברף המינימאלי ללא תשלום עבור טיפולים ותרופות שכן לא הוכרה נכות ספציפית, במחלה מסוימת. יצוין עוד שעם קבלת הגמלה מגרמניה הופסקה הקצבה מישראל, ואף נדרש להשיב את הקצבה שקיבל עד לקבלת הקצבה מגרמניה.

במשך השנים שחלפו מהמעבר מישראל לגרמניה, הקצבה מישראל והזכויות הנלוות עלו בהרבה על הקצבה שמקבל מגרמניה. לכן פנה הניצול לרשות לקבל השלמה של הזכויות והקצבה.

הרשות לזכויות ניצולי השואה דחתה את בקשתו להכרה במחלות (מחלות שהוכר הקשר הסיבתי בגין לפי ועדת שני). בקשתו נדחתה מהטעם כי הוא מקבל קצבה מגרמניה ואינו זכאי להכרה ולקצבה מישראל.

על ההחלטה הנ"ל הוגש ערר לועדת העררים בתל-אביב באמצעות הסיוע המשפטי בתל-אביב. המחלוקת המשפטית בתיק נסובה על פרשנות ס' 3 לחוק הנר"ן הקובע כי: "נכה שזכה לפיצוי הכולל תשלומים תקופתיים המתייחסים לתקופה שלאחר מתן האישור והם קטנים מסכום התגמולים שהיה זכאי להם לפי חוק זה לגבי אותה תקופה, יהא זכאי לקבל את ההפרש שבין התשלומים האמורים לבין התגמולים, והוא על אף האמור בסעיף 3ד".

כלומר:

הסעיף קובע כי לניצול שעבר לקבל קצבה מישראל לגרמניה יש זכות לקבל את ההפרשים בין הקצבאות.

הרשות דחתה כאמור את תביעתו של הניצול, שכן לשיטתה פרשנות הסעיף לתקופת המעבר לקבלת הרנטה הגרמנית בלבד. כלומר הניצול זכאי לקבלת ההפרש רק אם בתקופת המעבר הקצבה מגרמניה הייתה פחותה מהקצבה בישראל. ועוד מדובר בשני מסלולים נפרדים והבחירה במסלול קבלת קצבה מגרמניה אינה מאפשרת לקבל הכרה וזכויות לפי חוק הנר"ן (מישראל).

הוועדה לעררים בבית משפט שלום בת"א, קיבלה את כל נימוקינו וקבעה כי הפרשנות היחידה האפשרית היא שהחוק צופה פני עתיד, ואין הגיון שניצול שואה שקיבל מישראל, יפנה לקבל קצבה פחותה מגרמניה. כל פרשנות אחרת מרוקנת את החוק מתוכן, "וכרגיל אין המחוקק משחית מילים לריק ועושה מעשה חסר תכלית".

פרשנות זו באה לידי ביטוי בפרוטוקולים של הדיונים בכנסת, שכן מדינת ישראל עודדה את הניצולים לקבל קצבה מגרמניה.

כמו כן, נדחתה הטענה להשלכות רוחב, הוועדה קבעה שאין רלוונטיות לבחינת הטענות המהותיות (ו"ע 18-06-2783 ייצוג משותף שלי עם עו"ד הילה תמרי, מתחום ניצולי שואה במחוז ת"א).

בעקבות פסק הדין (מיום 19.10.19), הניצול והמשתייכים לקבוצה שקיבלו קצבה מישראל ועברו לקבל קצבה מגרמניה, זכאים לקבלת ההפרש בין התגמולים. מדובר בתוספת שתיקבע בהתאם למחלות שלא הוכרו בגרמניה ויוכרו בישראל. הניצולים יוכלו לקבל קצבה מגרמניה והשלמת הקצבה וההטבות מישראל. אין ספק, שפסק הדין משמעותי לניצולים מקבוצה זו ויאפשר להם הגדלת הכנסתם החודשית באופן משמעותי.

ניצולים מוזמנים לפנות אלינו למימוש זכויותיהם, כל אחת ואחד זכאים לייעוץ ללא עלות וללא מבחני הכנסה, הן בשאלת הכרה בנרדפות והן בהכרה במחלות להגדלת סכומי הקצבה. ניצולי שואה ולוחמים (בצבאות ופרטיזנים שלחמו בנאצים), מוזמנים לפנות לסיוע המשפטי, במשרד המשפטים, לקבלת ייעוץ וייצוג משפטי ללא תשלום וללא מבחני הכנסות, רכוש וחסכונות. ניתן לפנות למוקד הטלפוני: *6405 או 12226405.

הכרה בניצולות כיוצאות גטאות | עו"ד שרי ורדי, ממונה ארצית תחום ניצולי שואה

מתוך פניות רבות לסיוע המשפטי של ניצולים, התבלטו מספר מקרים של ניצולות שלא הצליחו להוכיח כי שהו בגטו בתקופת המלחמה. מדובר בניצולות שעלו לארץ אחרי אוקטובר 1953, ולכן נדרשו לעמוד בתנאי חוק ההטבות ולהוכיח שהייה בגטו לצורך קבלת קצבה חודשית.

בחרתי להציג את סיפורן של ארבע נשים שבעקבות הגשת ערר בעניינן זכו להכרה. כולן חוו רדיפות קשות ביותר, נשלחו לגטאות, חלקן לתקופות ממושכות במהלך מלחמת העולם השנייה. למרות זאת לא הוכרו כמי ששהו בגטו, מאחר שהמסמכים הרשמיים לא תאמו את עדויותיהן. מניסיוננו המסמכים אינם חזות הכל, ואין לשלול עדות מהימנה רק בשל מסמך רשמי. צריך לזכור שלעיתים המסמכים אינם מגלים את הסיפור שעברו הניצולים. טעויות במסמכים רשמיים קורות, במיוחד בתקופה של מלחמה. במלחמת העולם השנייה רבים נעקרו מבתיהם והועברו למקומות שונים, והרישומים אינם בהכרח מדויקים. מצאנו שנפלו טעויות ברישום כגון: גיל, מקום מגורים, ארץ מוצא, כניסה לארץ ועוד. בחרתי בסיפורן של ניצולות אלו, מתוך מקרים רבים שבהם טיפלנו, נשים וגברים כאחד.

ארבע נשים וארבעה סיפורי נרדפות קשים מובאים בקצרה בפניכם:

ברטה מוסקוביץ', ילידת 1937 מז'יטומיר באוקראינה, עלתה לארץ בשנת 1973. היא הגישה תביעה לקבלת קצבה חודשית לניצולי שואה יוצאי מחנות או גטאות, אך תביעתה נדחתה בנימוק כי לא נמצאו הוכחות ששהתה בגטו או במחנה. לדבריה, בשנת 1941 פלשו הנאצים לעיר ז'יטומיר וכבשו אותה. האב גויס לצבא האדום ובסיום המלחמה נודע כי נהרג. יחד עם אמה נדדה ממקום למקום, עד שהשתיים נתפסו והועברו לגטו בעיר ז'יטומיר. חלק מהעיר גודר בגדרות תיל ולא התאפשרה יציאה ממנו. תושבי הגטו חויבו לענוד טלאי צהוב. בהיותה בגטו סבלה מרעב ומחלות. בתחילת חודש ספטמבר 1943 ברחו ברטה ואמה בעזרת חבר של המשפחה לעיר ריזאן, שם ילדה האם את בתה השנייה (אחותה של הניצולה). גם לאחר שהצליחו לברוח מהגטו, לא הסתיימו תלאותיהן. כאשר הנאצים התקרבו לריזאן, נמלטו ברכבת ובספינה לכיוון העיר צ'ובשיה. ההפלגה התארכה, במשך חודשים הן שהו בנהר ואספקת המזון והמים אזלה במהרה. בזיכרונה של ברטה נצרבו מראות קשים של גופות המושלכות מהספינה. כשהגיעו לחוף, מצאו מקום מסתור אצל משפחה מקומית בתמורה לעבודה פיזית קשה של האם במשק המקומי. במהלך שהותם במחסה תושבי הכפר החלו להתלונן על רעשים בשל בכי התינוקות, וכתוצאה מכך בעלי המשק הרעילו אותה למוות. עד לסוף המלחמה נדדה עם אמה בין הכפרים השונים.

ברטה תיארה את קורותיה ונרדפותה הקשה לפרטי פרטים. למרות זאת לא הוכרה כמי ששהתה בגטו ז'יטומיר מאחר ולא היו לה הוכחות לשהותה בגטו. בערר שהוגש בעניינה הוצג התייעוד מ"יד ושם" התואם את עדותה על הגטו. לאחר הגשת הערר ולפני הדיון הודיעה הרשות לזכויות ניצולי השואה על הסכמתה

להכיר בברטה לפי חוק ההטבות כזכאית לקצבה חודשית, (החלטה מחודש דצמבר 2018 תיק ו"ע-61935-08-18 בייצוג עו"ד מרים בראון ממונה תחום ניצולי שואה במחוז ירושלים, ועו"ד דן פורטנוי מטעם הסיוע המשפטי).

פאולינה וינגרטן, ילידת 1933 מפולין עלתה לארץ בשנת 1969, תביעתה לרשות לזכויות ניצולי השואה נדחתה מהנימוק כי לא נמצאה כל עדות לשהותה בגטו. בהיותה בת 6 הגרמנים כבשו את פולין וכל המשפחה - הוריה, אחותה ואחיה סבלו מרדיפות ותנאים קשים של מחסור רעב ומחלות. בתחילת המלחמה גורשה המשפחה לגטו קאליש. האב נשלח למחנות עבודה והצליח לברוח לרוסיה, והם נשלחו בקרונות משא של בהמות לגטו וארשה. שם התגוררו בתנאים קשים ובעדותה תיארה מראות קשים של מוות ברחובות. בסופו של דבר הצליחו לברוח לרוסיה. אחיה לא שרד והאב ששב ולא מצא את משפחתו התאבד. עדותה המפורטת של פאולינה נשמעה לנו מהימנה, ואף נתמכה בעדותו של מכר שהיה באותה תקופה ילד בן שבע וגר בשכנות למשפחתה. לאחר הגשת הערר בדיון בתיק הודיעה הרשות לבית המשפט כי היא מכירה בפאולינה כזכאית לקצבה חודשית (ו"ע-27819-04-19 החלטה מחודש מאי 2019, בייצוג עו"ד מור עטיאס ממונה תחום ניצולי שואה במחוז מרכז, ועו"ד ליאת ביטון מטעם הסיוע המשפטי).

זיסיה פרס, נולדה בשנת 1928 במולדובה. בתקופת המלחמה גורשה עם אמה ואחיה לגטו בלטה, ושם שהו עד לשחרור. בשנות השבעים עלתה זיסיה לישראל. במשך השנים הגישה תביעות לוועידת התביעות ולרשות לזכויות ניצולי השואה אך נדחתה בנימוק, שהמידע העולה ממסמך של הצלב האדום מלמד שהיא ומשפחתה פונו לאזור סטלינגרד, ושם שהו במהלך המלחמה. יוסף בן משה, עורך הדין המייצג מטעם הסיוע המשפטי, הגיע לביקור בית ושמע את סיפורה. הוא התרשם ממהימנות הסיפור, ובמיוחד משיר ששרה ביידיש, שיר שלדבריה הילדים חיברו ושרו בגטו. תרגום לעברית של בית מהשיר ששרה ביידיש:

*"מסכנים אנחנו, נותרנו לבדנו
וגנבו אותנו מאמא ומאבא
היינו רצים בין השיחים ובשדות
עד שלא תפסו אותנו ושלחו לגטו באלטה.
מתגעגעים אנו לביתנו, לבית ילדותנו
אנו מסכימים להיות ליד חלקת אדמתנו היקרה
אפילו על-יד בית שרוף
רק שיהיה זה בית מולדתנו.
אבל כך קרה, שגטו באלטה הפך להיות ביתנו.
מתגעגעים לבית מולדתנו, לבית ילדותנו
הלב נשרף מרב כאב."*

חיזוק נוסף לאמינותה של זיסיה היה בכל המסמכים שהגישה בעבר, בהם חזרה על אותו סיפור של נרדפות ושהייה בגטו בלטה. פנינו ל"יד ושם" שהגיעו אליה הביתה ותיעדו את עדותה בסרט. לאחר הגשת ערר הכולל את עדותה, לפני הדיון שנקבע בבית המשפט, הרשות הסכימה לפנים משורת הדין להכיר בנרדפותה וזכותה לקצבה חודשית. (החלטה מחודש יולי 2019 בתיק ו"ע 52183-04-19, בייצוג עו"ד מיה שושטרי, סגנית וממונה תחום ניצולי שואה במחוז צפון ועו"ד יוסף בן משה מטעם הסיוע המשפטי).

אלקה מושקוביץ ילידת 1926 מרקולשט רומניה. עלתה לישראל בשנת 1972. לדבריה היתה בגטו מוגליב באוקראינה. היא זוכרת היטב את קורותיה ונרדפותה בעת האירועים. תחילה רוכזו בכיכר העיר בטארוטינו (סרביה). בחודש אוקטובר 1941 הובילו אותם החיילים עד לנהר הדנייפר ומשם למוגילב. אלקה הייתה בגטו עד השחרור במרץ 1944. אולם בהתאם למסמכים רשמיים של הצלב האדום, פונתה לרוסיה בזמן המלחמה, ולכן לא הוכרה כניצולה ששהתה בגטו. גם בתיק זה, פנינו ל"יד ושם" על מנת שיתעדו את עדותה וסיפור נרדפותה. ד"ר שרה רוזן שמעה את סיפורה על החיים הקשים בגטו, על הרעב שסבלו ממנו והבור שאליו הושלכו המתים הרבים. אלו שחלו נדרשו לעמוד ליד הבור ונורו פנימה. ד"ר רוזן התרשמה ממהימנותה של הניצולה. אציין כי בכל הבקשות שהגישה בעבר סיפור הנרדפות היה זהה ועקבי, דבר שחזק את מהימנותה. בטרם הדיון הכירה בה הרשות, כמי ששהתה בגטו וזכאית לקצבה חודשית (החלטה מחודש אוקטובר 2019, בתיק ו"ע 2389-06-19 בייצוג עו"ד ענבר קצב ניסנבוים, מתחום ניצולי שואה במחוז ת"א, ועו"ד רעות מיכאלי מטעם הסיוע המשפטי).

לסיום הבאתי את סיפוריהן של ארבע נשים שהיו ילדות בתקופת השואה ואשר התרשמנו ממהימנותן. למרות הנרדפות והאירועים הקשים שעברו הצליחו לשרוד. כיום אף שהן נשים מבוגרות, הזיכרונות הקשים אינם מרפים. העובדה שנדחו ולא האמינו להן תקופה ארוכה, גרמה להן פגיעה רגשית קשה. ההכרה בסבל שעברו בגטאות ובמלחמה חשובה להן לא רק מהפן החומרי, אלא גם ההכרה בסיפור חייהן חשובה לכבודן האישי ולשליחות שהן חשות שמוטלת עליהן לספר מה שקרה למען קרוביהן וחבריהם שלא זכו. נוסף לכך, בוודאי שלהכרה בהן יש משמעות כלכלית, שהרי מדובר בקצבה המבטיחה קיום וחיים בכבוד. ניצולים מוזמנים לפנות אלינו למימוש זכויותיהם, כל אחת ואחד זכאים לייעוץ ללא עלות וללא מבחני הכנסה, הן בשאלת הכרה בנרדפות והן בהכרה במחלות להגדלת סכומי הקצבה.

ניצולי שואה ולוחמים (בצבאות ופרטיזנים שלחמו בנאצים), מוזמנים לפנות לסיוע המשפטי, במשרד המשפטים, לקבלת ייעוץ וייצוג משפטי ללא תשלום וללא מבחני הכנסות, רכוש וחסכונות. ניתן לפנות למוקד הטלפוני: *6405 או 12226405.

זכות החולה לדעת | וורגפט נורית עיתון הארץ 14/07/2015

זה התחיל לפני כשלוש שנים בסחרחורות וקושי בהליכה. האיש, אז בן 81, פנה לקופת חולים. היתה זו ראשיתו של מסע מייגע רצוף מורדות, שנמשך עד היום. הבירור הרפואי ארך יותר משנה, עד שהתגלה כי הוא עבר אירוע מוחי ונהפך לסייעודי. מאז ועד היום רודפת אשתו (בעצמה בת 80 ומשהו) אחר הסיוע שנחוץ לבעלה. היא ביקשה לא לפרסם את שמותיהם והסכימה לתאר את דרך החתחתים שרבים הולכים בה, בתקווה להשיג הבנה ואולי שינוי.

ביטוח סיעודי. באופן פרדוקסלי, אם מצבו הכלכלי היה פחות טוב, היה האיש זכאי לעזרה מהביטוח הלאומי מתוקף חוק הסיעוד. או אז היתה מגיעה אליהם עובדת סוציאלית והיתה יכולה להדריך את האשה בסבך הגורמים המטפלים והשירותים המצויים. מכיוון שהם אינם זכאים על פי חוק הסיעוד, נותרה האשה לבדה במערכה. רק בעזרת עורכת דין ואחרי ערעור היא הצליחה לקבל קצבה מהביטוח הסיעודי הקבוצתי שהיה לבעלה. היה לו גם ביטוח סיעודי מטעם קופת החולים, אך איש לא טרח לעדכן את אשתו. רק לפני כמה חודשים, שנה אחרי שרופא הקופה אישר שהאיש זקוק לטיפול בית, היא קיבלה את הביטוח הסיעודי מהקופה.

מטפלי בית. גם בקופת החולים יכלו להכין את האשה למה שצפוי לה. כיוון שזה לא נעשה, היא הופתעה (ועדיין מופתעת) פעם אחר פעם. כך, כאשר בעלה נפל פעם בשבת, היא נסעה אתו באמבולנס לחדר מיון. שם בדקו ושיחררו אותו הביתה. "זה היה מוצאי שבת בחצות", היא נזכרת, "איך אני אקח אותו הביתה? ואיך אני אטפל בו?"

בבית החולים היו מספרי טלפון של סוכנויות לתיווך עובדי סיעוד: אנשים שעובדים בבתי אבות ומשלימים כך. למחרת הגיעה לביתה מטפלת. "היא לימדה אותי כמה דברים בסיסיים", אמרה האשה, "איך לוקחים אדם לשירותים, איפה קונים טיטולים. היא גם הביאה עוד מטפלים". ואולם, עד מהרה היא גילתה שהסידור הזה יקר מאוד (50-70 שקלים לשעה) ומציב אותה בעמדה של סדרנית עבודה. ההליך לקבלת אישור להעסקת עובד זר היה קצר ויעיל, מפני שנעשה ברובו על ידי החברה שהביאה אותו.

חוק זכויות החולה. ברגע האחרון, כשהוא עוד הבין מה קורה, הצליחה האשה להחתים את בעלה על כך שהוא מסמיך אותה לקבל החלטות הנוגעות לגופו ולרכושו. רק אז, כאשר ביקשה צו אפוטרופסות, הגיעה לביתם עובדת סוציאלית מלשכת הרווחה שגם ציידה את האשה במידע.

ציוד רפואי. העובדת הסוציאלית סיפרה לה, בין היתר, שמשרד הבריאות מסבסד בנדיבות ציוד עזר כמו כיסא גלגלים ומעקה למיטה. האשה קיבלה אישורים, מילאה טפסים ושלחה למשרד הבריאות רק כדי לגלות שהסיוע לא ניתן בדיעבד. כלומר, צריך קודם לבקש את העזרה ורק אחר כך לקנות. מי אמור ליידע את אלה שזקוקים לעזרה? לא ברור.

מס הכנסה, תו נכה. מחבר היא למדה שבאפשר לבקש פטור ממס הכנסה ותו נכה למכוניתה. הפטור ממס כרוך בתשלום מראש, 560 שקלים, לוועדה של הביטוח הלאומי. הטפסים נשלחו והיא מחכה לתשובה.

מעיריית ירושלים ביקשה שיסמנו מקום חנייה ליד ביתה, אחרת תו הנכה כמעט חסר ערך מבחינתה. בעירייה כתבו: "מבדיקת המסמכים הרפואיים נמצא, כי אין הצדקה". היא עירערה ועדיין ממתינה לתשובה. מעיריית ירושלים נמסר בתגובה כי המסמכים הועברו למומחה ברפואה תעסוקתית שקבע כי "אין מגבלה קשה בניידות והצדקה רפואית למקום חניה".

אף לא אחד מהגורמים המוזכרים לא חשב שמתפקידו לתת ייעוץ אישי, מעבר למידע הכללי שבהישג יד. אולי אם הרפורמה בסיעוד תתרחש אי פעם, תיפתר הבעיה. בינתיים הגורם היחיד שמעניק סיוע כזה הוא עמותת "כן לזקן". במשרד הבריאות לא הגיבו, ממשרד הרווחה נמסר, כי סיוע לבני משפחה מטפלים הוא נושא חשוב, ובמשרד יוזמים פיתוח שירותים הולמים בעבורם.

מהביטוח הלאומי נמסר כי מעבר לכ-160 אלף זקנים שמקבלים קצבת סיעוד מהביטוח הלאומי, אין למוסד מידע על כלל הזכויות של זקנים.

אתר כל זכות: www.kolzchut.org.il
לקבלת הכוונה ניתן לפנות ליו"ר ועדת מיצוי זכויות
מיכאל קלמנוביץ
04-8246988
050-7303401
haifahl@walla.co.il

ממדף הספרים

"ציפור בלי כנפיים" - סיפורה של ציפורה אידלשטיין ילידת רומניה. סיכמה את הספר אורלי גולדשטיין.

יהדות רומניה היא קהילה יהודית עתיקה ומפוארת, שמנתה 760,000 יהודים ערב מלחמת העולם השנייה. מדובר בקהילה השלישית בגודלה אחרי יהדות פולין וברית המועצות. השלטון ברומניה היה בברית עם גרמניה הנאצית וביצע רצח המוני של יהודים החל משנת 1941 בשטחי הפריפריה הרומנית. 450,000 יהודים נרצחו באכזריות בבורות הריגה ובמחנות מוות שבהם הרגו יהודים בהרעבה. הרציחות בוצעו ע"י הצבא והמשטרה הרומנית, בשיתוף המוני אזרחים. היהודים באזורים המרכזיים של רומניה, בהם נמצאת בוקרשט וערים גדולות נוספות, לא חוו את מדיניות ההשמדה. ההסבר לכך: הרומנים תכננו לשלוח את יהודי מרכז רומניה למחנות השמדה גרמניים ב-1941. אך באותה עת הגרמנים לא היו מאורגנים מספיק על מנת לקלוט אותם. כשמאוחר יותר כבר ניתן האישור מהגרמנים, הרומנים החלו לפקפק בניצחונה של גרמניה ולכן הפסיקו לשתף פעולה. זו הסיבה שמרבית הניצולים היהודיים הגיעו משם. במשך שנים השתרשה בישראל תפיסה שגויה, שיהדות רומניה לא נפגעה במלחמה, והדבר גרם לכך ששואת היהודים ברומניה הודחקה גם בישראל.

ציפורה אידלשטיין נולדה בכפר קטן ברומניה בשם גזרייה. היא נולדה עם מום קשה ברגליה, שהיו מעוותות לחלוטין. בשלב מסוים עברה ניתוח שתיקן את הבעיה באופן חלקי. באחד הימים כששיחקה עם אחותה מחוץ לביתן, ראה אותן רופא אורתופד בשם ג'ורג'סקי. הוא הזמין אותה לבוא עם הוריה לבית החולים הצבאי בו עבד. בבית חולים זה טיפלו רק בחולים גרמניים והרופא נטל סיכון רב בכך שהתכוון לטפל ביהודיה. המשפחה הגיעה לבית החולים, וכשהייתה בת שש ניתח אותה הרופא, לא לקח כסף עבור הטיפול וסיכן עצמו משום שבבית החולים נערכו ביקורות על ידי הגרמנים. הרופא טען שהוא עושה זאת כשליחות מאלוהים. מיד אחרי הניתוח הייתה חייבת לחזור הביתה. הרופא צייד אותה בסמי הרגעה להקלת כאביה, ואף בא לבקרה בביתה באמצע הלילה.

ציפורה נותחה על ידו פעמיים נוספות, ורגליה החלימו. אז הודיע הרופא כי עליו לעבור לעבוד בבית חולים שדה בחזית. מאז נותק הקשר עימו.

כשהסתיימה המלחמה, פגשה המשפחה את מגדה, האחות שעבדה עם הרופא, וזו מסרה להם את כתובת בית החולים בבוקרשט שבו עבד. הם שלחו לו תמונות של רגליה הבריאות והוא השיב להם שטמן

את התמונות בכיס חולצתו, קרוב לליבו. המשפחה ביקרה את הרופא בבית החולים, והוא לקח את ציפורה לסנדלר שהכין עבורה נעליים מיוחדות, שתחזקנה את הרגליים שלה, ואף שילם עבור הנעליים. בזכות הנעליים הצליחה ללכת הליכה טבעית.

במהלך חייה הבוגרים ניסתה ציפורה לאתר את הרופא. אך כל ניסיונותיה עלו בתוהו. על מנת לספר את סיפורו האנושי המופלא בחרה ציפורה לכתוב את הספר "ציפור בלי כנפיים" ולהפיצו ברבים. ציפורה מיטיבה להביע את רגשות תודתה בספר, וכך היא כותבת: "תקטנה המילים ותתגמד השפה האנושית מלבטא נאמנה את רגשי התודה וההוקרה שאני חשה כלפיו, ואחוש כל חיי". ועוד היא מוסיפה: "בתוך אפלת המלחמה הארורה היא היו גם מלאכים, שדמותם דמות אדם, וליבם לב מלאך ואתה היית כולך מלאך".

ילדה אבודה באושוויץ, סיפורה של קתלין ריינר שוורץ, רשמה מפיה של קתלין – צביה חיימוביץ'

באחד הימים שאל אותי בני נתיב, "אימא, את, חברותיך וחברייך בעמותת יש, הרי כולכם כבר בעשור השמיני וגם התשיעי לחייכם, ובגיל הזה – האדם במחזור חייו ממילא הוא כבר יתום ובוודאי שכבר אינו ילד. מדוע אם כן בעבורכם, ישנה משמעות כה גדולה לילדות וליתמות?" הבטתי בבני והשבתי בקול רועד – לנו לא הייתה ילדות והיתמות היא שעצבה את חיינו ועודה מלווה ותלווה אותנו עד סוף ימינו."

תשובתי זו לבני ליוותה אותי במחשבות אשר עלו בי עם סיום הקריאה בספרה של חברתנו קתי ריינר שוורץ – ילדה אבודה באושוויץ, אשר נכתב בדם לבה, שטוף בדמעותיה ובהאזנתה הרגישה והתומכת של חברתנו צביה חיימוביץ' אשר השכילה לרתום את כישרון הכתיבה שלה ולהביא לדפוס את הספר שלפנינו. קתי, אישה בשלה היום, אשר חצתה את גיל הגבורות, הרי בלבה ובנשמתה היא עודנה ילדה אשר ילדותה נגזלה ממנה והיא לעולם תהיה ילדה של ילדות עשוקה, בדומה לכול אחת ואחד מאתנו בדרכו האישית, שהרי כולנו חברי עמותת יש – הננו ילדים ויתומים ניצולי שואה.

בפתח דבריי אני מבקשת לכבד את קתי ביישר כוח על כי אספה את כוחותיה הפנימיים להישיר מבט אל העבר הקשה והאכזרי שהיה חלקה שם ואז, כול כך מזמן והיא קתי הקימה אותו, כמו החייתה אותו להציב באמצעותו יד זיכרון לבני משפחתה שניספו וגל עד של גבורה אישית לאימא שלה אשר ממעמקי האבל והסבל האישי הנפשי והפיזי גם יחד השכילה לעמוד בפרץ ולתמוך בשתי בנותיה ולהביאן לבסוף לחוף מבטחים – אל החיים.

בספר הזה פורשת קתי יריעה רחבה של סבל מתמשך, פיזי ונפשי, רעב, אכזריות, חולי ופחד אשר היא כילדה קטנה אז לא יכלה להבין את מהותם של המרכיבים האלה אשר טלטלו את חייה שלה, של אחותה, אחיה ושל הוריה – טרפו את המציאות של חייהם והטילו אותם למערבולת סוחפת, מטביעה, ללא מוצא. קתי עצמה הייתה בתוך סחרחרת של אירועי זוועה אשר רדפו זה את זה והשילו ממנה את הקודים של תרבות והתנהגות אשר היא ינקה וספגה בביתה החם, היפה והעוטף עד גיל שבע לערך. רק יצר החיים הוא שהזניק אותה בכול פעם קדימה, הזקיף את קומתה וחזק אותה בכול פעם מחדש לעמוד על שלה, להתעקש, לדבוק באימא שלה ובאחותה, לחפש וגם למצוא ולשרוד ולשרוד ולשרוד.

הסיפור של קתלין הוא סיפור הישרדות מופלא כנגד כול הסיכויים! אם נאמר "אוד מוצל מאש" – נראה לי כי נקלע למטרה, שהרי קתלין ניצלה מהאש ממש והיא בעצמה ידעה להתעשת ובכוחות נעורים מתחדשים ללמוד, לרכוש מקצוע, לעבוד, לעלות למדינת ישראל, להתמודד עם קשיי הקליטה המתגרים עד מאד להינשא, ולבנות בית של אהבה. בהמשך כשיקיריה הקרובים הלכו לעולמם יצאה היא קתלין למאבק מתמשך ללחום על הזיכרון, על ההנצחה ועל זכויות הניצולים, של אלה מי שקופחו במשך שנים ארוכות ולא זכו להכרה שוויונית על ידי רשויות המדינה.

קתי זוכרת את מסכת חייה, גם אם לא על רצף כרונולוגי מדויק וגם אם לפעמים המקומות והאירועים מערבלים אותה, כמספרת, במערבל ענק של מעללי הגורל, וגם את הקורא, הרי בכול זאת, הם כולם חרטו בהווייתה חריטות עמוקות, פצעו והותירו צלקות שנפתחות לפרקים לדמם והם גם חוזרים בסייטי לילה שלה, בדומה לסייטים של כול אחת ואחד מאתנו.

הספר של קתלין ילדה אבודה באושביץ, אשר רשמה מפיה צביה חיימוביץ', מצטרף למדף ארוך ארוך של ספרים אישיים אשר כתבו וכותבים ניצולי שואה – פותחים את סגור לבם, נזכרים, זוכרים ומזכירים לבני עמנו שלנו דהיום אבל בעיקר מצווים את מצוות ה"לזכור ולא לשכוח" לבני עמנו בדורות הבאים וגם לקוראים במרחב הציבורי ברחבי העולם – השואה קרתה, השואה הייתה! השואה הייתה מעשה ידי אדם אכזריים אשר הביאו את הרוע האנושי לקצוניות בלתי נתפסת ובו בזמן השואה גם הביאה את הטוב האנושי ואת הגבורה האנושית לביטויים קיצוניים ובלתי אפשריים כמעט, כמו גבורתה של אימא של קתי אשר השכילה לגבור על מחלותיה, על סבלה הנפשי והפיזי, על חולשת גופה, אבל שמרה תמיד על רוחה וחוסנה ובמסירות הורית שאין לה שיעור תמכה בבנותיה השתיים, קתי הקטנה ואחותה הבוגרת ממנה, והצליחה לטעת בהן את הכוחות לשרוד וללחום על הישרדותן גם כשהחרב הייתה מונחת על צווארן.

תודה לך קתי. כקוראת אני משתאה על החוסן הנפשי שלך כילדה קטנה, בימים שחורים משחור ועל הדחף הפנימי שכמו בער בתוכך לתת לך כוחות להמשיך במלחמת החיים לאורך השנים ובעיקר ללחום על הזיכרון, על ההנצחה ועל זכויות הניצולים בשנים האחרונות.

אשת חיל את קתלין. ברכתך לך לאריכות ימים בבריאות טובה, ככול האפשר והמשיכי לראות ברכה במעשיך.

*אִפְסוּדֵי אֵין חִפְזִית לְאִדְוַת, חוֹלְמֵת לְאֵין בְּיָמֵינוּ. בְּיוֹלְדוֹתַי נִלְמַד
בְּחַיֵּינוּ אֵין וְאֵין וְאֵתְרֵי בְּיָמֵינוּ, וְאֵין לְחַיֵּינוּ אֵת בְּקִלּוֹתֵנוּ לֹא אֵבֶל וְאֵימָא.
וְאֵין אֵין מְחַיֵּימֵנוּ וְיִדְוֵנוּ לְפִנְיָנוּ בְּיָמֵינוּ, אֵלֶּכּ בְּאֵין.*

ילדה אבודה באושוויץ הוא סיפור על גבורה ומסירות אי-קִי של אם לבתה. זהו גם סיפור על חזרה לחיים לאחר טראומה קשה. "אני מרגישה חובה לספר לדורות הבאים את מה שעברתי", אומרת קתלין ריינר שוורץ. "אולי הם יצליחו לבנות עולם טוב יותר, כדי שאף פעם לא תתרחש טרגדיה איזמה כזאת".

קתלין ריינר שוורץ הייתה ילדה בת שבע כשהנאצים כבשו את הונגריה וחייה הבטוחים והשקטים התמוטטו. שנה שלמה נדדה בין מחנות ריכוז והשמדה, ברעב ובקור מקפיא, ואך בדרך נס שרדה עם אמה ואחותה. קתלין מתגוררת היום בחיפה.

ילדה אבודה באושוויץ
סיפורה של קתלין ריינר שוורץ

מפגש לכבוד השקת הספר, יום שלישי, 04.09.2018
עמותת יש, ילדים ויתומים ניצולי שואה, סניף חיפה.
כתבה וקראה, רלי רובינזון

רשימת חברי ועד המנהל ובעלי תפקידים

email	מיקוד	כתובת	פקס	פעילות המשד	טלפון	שם	תפקיד
amutayesh@gmail.com	6527622	נא להתקשר לקבוע פגישה רח' יהודה הלוי 143, תל אביב ת.ד. 51426, תל אביב	153-3-5602979	ימים א', ב', ד', ה' 09:00-14:00	03-5602979 050-3302700	ציפי דייק	משד ארצי – מנהלת משד העמותה
miriamriver@gmail.com	9387013	האדמו"ר מרחזין 13/9, ירושלים	02-6511121	050-8573136	02-6514101	מרים גרייבר	יו"ר ארצית
איו	5238103	ירושלים 5, רמת גן	03-6772583	054-7380785	077-3441389	רחל כץ	סגן יו"ר רכזת סניפים
yseiburg@netvision.net.il	4681222	בת יוליאנה, דוד רזאל 22 דירה 371, הרצליה		054-4779930		יששכר אלבורג	חבר כבוד
kochalsh@netvision.net.il	5223346	נחום 16, רמת גן	073-7367432	054-6609863	03-6744731	שלמה קוחל	גזבר
zissom1@hotmail.com	7626237	יעקב 26/26 כניסה ב' רחובות	0722303278	054-2232297	08-9491436	זיסו מרקו	יו"ר ועדת נספים
d_yaari@netvision.net.il	6937952	רחוב הרצל רוזנבלום 8, תל אביב	03-6992810	052-2770311	03-6992810	עו"ד דן יערי	יועץ משפטי
goldberg@goldbergcpa.co.il	9546457	כנפי נשרים 68 ת.ד. 43049 י-ם	02-6547667		02-6547666	גולדברג אילנות	רו"ח
Brappas@gmail.com	5253720	גן בערי, ד"ר כהן 12, רמת גן	03-5242083	054-7662131	03-6759644	בתיה רפפורט	יו"ר ועדת רווחה ואיכות חיים
naomikornberg@gmail.com	5838510	ביאליק 102, חולון	077-5150234	054-6312844	03-5050234	נעמי קורנברג	יו"ר ועדת תרומות
meirgoldstein@hotmail.com	4424208	רחוב מור 8 כפר סבא	אין	097651748	0537246607	אורלי גולדשטיין	חברת ועדת תרומות
meirgoldstein@hotmail.com	4424208	רחוב מור 8 כפר סבא	אין	0522657294	0537246607	מאיר גולדשטיין	חבר ועדת תרומות
haifah@walla.co.il	3455811	הפלמ"ח 9, חיפה	אין	050-7303401	04-8246988	מיכאל קלמנוביץ	יו"ר ועדת מיצוי זכויות
zeevijp@bezeqint.net	7623124	רח' גורדיוסקי 25, רחובות	08-9468138	050-8657300	08-9468138	זאב ליפקוביץ	יו"ר ועדת ארגון
Levana@099.net.il	9723201	רח' משה שור 1 רמות, ירושלים	02-5713226	052-8403583	02-5867843	לבנה דינרמן	יו"ר ועדת אתר
jrachidlea@hotmail.com	5251115	ז'בוטינסקי 45, רמת-גן	03-7512450	052-3686445	03-7512450	ירחם צ'יוקליה	יו"ר ועדת ביקורת
Listek.fam@gmail.com">Listek.fam@gmail.com	6249708	יהושע בן נון 70, תל אביב	03-6056064	054-5592095	03-6056064	חיים ליסטק	סגן יו"ר ועדת ביקורת
rivkaxpaz@gmail.com	4224526	רח' שרת 26 נתניה	077-8833076	050-6246771	077-8833076	רבקה פיז	חברת ועדת ביקורת
❖	❖	❖	יו"ר סניפים	❖	❖	❖	❖
Alizaher084@gmail.com	7851038	רחוב קדש 41 אשקלון שד' רחוב	0722493035	054-2424409	אין	עליזה הרשקוביץ	אשקלון
gshaike@gmail.com	7861751	ירושלים 86/9, אשקלון	15386737647	050-9728830	08-6737647	שייקה גור אל-סגן	אשקלון
Lea@canetti.biz	7744007	רומדון 51/15, אשדוד	08-8667659	050-5719143	08-8557236	לאה קנטי	אשדוד
slomo1937@walla.com	7631052	רחוב הרצוג 23 רחובות	08-9468082	055-9930007	08-9468082	שלמה אנגלמן	השפלה / רחובות
yakov.pakman@gmail.com	5838510	גורדיוסקי 4/33 רחובות	08-9316973	052-2508144	08-9471247	יעקב פקמן	חולון / בת ים
naomikornberg@gmail.com	3456119	ביאליק 102, חולון	077-5150234	054-6312844	03-5050234	נעמי קורנברג	חיפה האפון
zvlahm@hotmail.com	9540067	רח' בית אל 10, חיפה	04-8311383	0544497819	04-8311383	צביה חיינוביץ	חיפה האפון
esthersara8@gmail.com	4444435	הרצל 30/8 כפר סבא	09-8904460	050-3007235	02-6518163	אסתר פרידמן	ירושלים
איו	4463104	בקעת הירח 2/6, כפר סבא	אין	054-5798573	09-7653521	שמואל כסיפ	כפר סבא – יו"ר
איו	5238103	ירושלים 5, רמת גן	03-6772583	054-7380785	077-3441389	רחל כץ	כפר סבא – יו"ר
ezryv@bezeqint.net	4730172	החשון 44 רמת הרשרן	03-5473544	054-5408880	03-5491349	רוזן עזרי	רמת הרשרן/ הרצליה
amutayesh@gmail.com	03-5602979	03-5602979	153-3-5602979	למשד הראשי	להתקשר	לשאלות נא	באר שבע קיבוצים מושבים

